

www.ekolist.cz / 30 Kč / předplatné 25 Kč

EKOLOGIST

měsíčník o životním prostředí

05/09

**FALK
LAND
DY**

Milí čtenáři, od minulého čísla stojí Ekolist pro předplatitele 25 Kč. Už to asi víte, přesto to tady připomínám – až do konce května totiž trvá možnost předplácet si Ekolist ještě za starou cenu, tedy za 18 Kč za kus, respektive 198 Kč za rok atd. Udělat to můžete i v situaci, že už máte Ekolist předplacený třeba do září 2009. Stačí si další čísla předplatit zase za 18 Kč za kus (opět do konce května). Objednat si přitom můžete přesně tolik čísel, kolik chcete – minimálně ovšem tři čísla (čtvrt roku) a maximálně do konce roku 2010.

Ještě stále levněji

Druhá věc, kterou chci znovu zmínit, je možnost předplatit si Ekolist ve formátu pdf. Tuto novinku zavádíme právě od tohoto, tedy květnového čísla a chceme jí vyjít vstříc všem zájemcům o šetrné odebírání Ekolistu. Časopis ve formátu pdf stojí pouze 15 Kč a objednat si můžete jakýkoli počet čísel – minimálně ovšem zase tři čísla (čtvrt roku) a maximálně 17 čísel (rok a půl). Pokud by vám cokoli ohledně předplacení nebylo jasné, neváhejte nám napsat nebo zavolat na kontakty uvedené na této stránce – budeme se snažit vyjít vám co nejvíc vstříc.

A ještě jedna věc mi leží na srdci. Na stránkách 7, 8 a 9 najdete informace týkající se voleb do Evropského parlamentu (EP), které proběhnou na začátku června. Snažili jsme se toho shrnout co nejvíc, některé strany ovšem zřejmě přepadla jarní únava, a tak na konci dubna ještě nebyl znám jejich volební program do EP anebo jim nestačil celý týden na to, aby odpověděly Ekolistu na pár otázek. Pokud vás tedy bude zajímat, co v oblasti životního prostředí a ochrany přírody hodlají kandidáti v EP provádět, nespokojte se jen s přehledem v tištěném Ekolistu, ale podívejte se i na naše internetové stránky <http://volby.ekolist.cz/>. Předvolební servis tam najdete ve své plné, průběžně aktualizované podobě. Pěkný květen a šťastnou ruku vám přeje

Jan Stejskal

EKOLIST

měsíčník o životním prostředí

Ročník XIV / Pecka ročník XIX / Číslo 05

Vydavatel a redakce/
BEZK, Malířská 6, 170 00 Praha 7
Telefon: 233 381 546
E-mail: ekolist@ekolist.cz

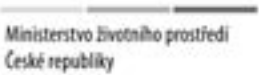
Šéfredaktor/Jan Stejskal
Zelená domácnost/Martin Mach Ondřej
Redakce/Hugo Charvát /Martin Mach Ondřej
Grafická úprava/Klára Kulhánková /Tomáš Procházka
Ilustrace/Miloš Kalista
Obálka/Magdalena Kalistová /Jan Stejskal
Jazyková korektura/Michaela Holmerová
Sazba/Czechdesigners.com
Databáze odběratelů/Klára Lonská
Inzerce/Kamila Pletánková, e-mail: kamila.pletankova@ekolist.cz
Distribuce/Klára Lonská a Dupress
Tisk/NVT Repro s. r. o., Praha 6

Ekolist.cz/www.ekolist.cz
Hugo Charvát /Jan Stejskal / Jiří Došek

Toto číslo dáno do tisku /
29. dubna 2009

Registrační číslo MK ČR E 6743. ISSN 1211-5436.

Materiály vložené do Ekolistu jsou placenou inzercí. Není-li uvedeno jinak, jsou jakékoli názory v Ekolistu stanoviskem pouze jejich autora.

Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

EKOLIST Jak si ho předplatit /

Předplatné tištěného Ekolistu stojí 25 Kč za číslo, například na rok (11 čísel) tedy 275 Kč. Předplacený tištěný Ekolist do zahraničí (Evropa) i s poštovným stojí 55 Kč/1 číslo. Předplatné Ekolistu ve formátu pdf stojí 15 Kč za číslo, například na rok (11 čísel) tedy 165 Kč. Objednat si můžete přesně tolik čísel, kolik chcete – minimálně ovšem tři čísla (čtvrt roku) a maximálně 17 čísel (rok a půl). Podrobné informace najdete na <http://www.ekolist.cz/ekolist.stm>. Předplatné můžete zaplatit například převodem na číslo účtu 0201022329/0800, konstantní symbol 0308. Jako variabilní symbol vyplňte jakýkoli číselný kód o čtyřech až deseti číslicích. Po zaplacení nám musíte dát vědět: 1. jaké předplatné chcete; 2. vaše jméno a adresu, na kterou chcete Ekolist dostávat; 3. částku, kterou jste nám poslali; 4. datum zaplacení předplatného a variabilní symbol, který jste uvedli při platbě. Zprávu o zaplacení předplatného můžete buď poslat e-mailem na adresu kancelar@ekolist.cz, nebo vyplnit formulář na internetu na adrese <http://www.ekolist.cz/te-objednat.shtml>, nebo poslat poštou na adresu: BEZK, Malířská 6, 170 00 Praha 7. Peníze za předplatné můžete na výše uvedenou adresu poslat i poštovní poukázku vzo-ru C. Do zprávy pro příjemce napište, o jaké předplatné máte zájem. Adresu pište co nejčitelněji. Na každém adresním štítku je za jménem předplatitele číslo. Pokud je před číslem znaménko +, pak číslo za ním znamená, kolik čísel máte ještě předplaceno. Pokud je na štítku **0**, pak držíte svůj poslední předplacený výtisk. **Záporné číslo** značí, že máte nejvyšší čas si předplatit. Pokud je na štítku **-2** a nepředplatíte si, držíte své úplně poslední číslo Ekolistu. Pokud máte na štítku **Z**, dostáváte Ekolist zdarma.

Koho volit do EP? 7
Ekolist přináší přehled toho, co strany slibují před volbami do Evropského parlamentu.

Nosorožci pojedou do Keni 10
Představenstvo zoo Dvůr Králové se rozhodlo, že svoje nejvzácnější zvířata pošle do Afriky.

Biorestaurace – začínají i končí 18
Zatímco některé biorestaurace krachují, jiným se daří. Čím to je?

Ropákem roku se stal Pavel Bém

ČTK, jst@ekolist.cz

Ropákem roku 2008 vyhlásili 24. dubna ekologičtí aktivisté pražského primátora Pavla Béma. Ocenění za nejhorší ekologický počin minulého roku si vysloužil mimo jiné za prosazování stavby mrakodrapů na pankrácké pláni a výstavby rychlostní silnice přes obytnou městskou část Suchdol. Zelenou perlu udělovanou za antiekologický výrok získal poradce předsedy dopravní komise Plzeňského kraje Jaroslav Mencl.

Menclovi cenu vynesl výrok v rozhovoru o vlivu alejí a stromořadí na nehodovost v České republice. „My v současné době připravujeme vznik občanského sdružení pod názvem Stromy zabíjejí, protože lidí, kteří skončili svůj život na stromech, neustále přibývá,“ řekl loni v lednu Jaroslav Mencl Radiožurnálu.

Hned za Mencla se vyšplhal bývalý ministr dopravy Aleš Řebíček (ODS), jenž rovněž vloni v lednu ve Žďárském deníku uvedl: „Pokud mluvíme o předražených dálnicích, bavme se tady, kolik je kde přechodů pro medvědy a žáby, a byl bych rád, kdyby tady zaznělo, že to jsou ty důvody, proč máme drahé dálnice.“ Za Řebíčkem pak následoval Hynek Fajmon, poslanec Evropského parlamentu za ODS, jenž ve svém článku *Slovníček evropských levicových pojmů* napsal: „Uhlí, ropa a plyn zkrátka nedojdou a ne- ní žádný rozumný důvod je uměle zdržovat a jinak znevýhodňovat v konkurenci s jinými zdroji energie.“

Na Ropáka roku lidé za rok 2008 navrhli 30 kandidátů, loni jich bylo 25. Podle zdůvodnění organizátorů soutěže, kterou každoročně vyhlašuje sdru-

žení Děti Země, Pavel Bém zvítězil kvůli tomu, že trvale prosazuje výstavby dvou mrakodrapů na pražské Pankrácké pláni a stejně tak podporuje výstavbu severozápadní části silničního okruhu kolem Prahy přes obytné části Suchdola, Dolních Chaber a Čimic, přestože existuje podstatně investičně i provozně levnější, dopravně bezpečnější a ekologicky příznivější varianta mimo město. Dalšími důvody pak byla Bémova snaha o výstavbu paralelní dráhy ruzyňského letiště, která by byla o 1,5 km blíž k Praze, což by znamenalo nadlimitní zatížení hlukem desítek tisíc obyvatel v Nebušicích, v Suchdole a v Lysolajích. Posledním uvedeným důvodem pak bylo opakované prosazování změn územního plánu Prahy, které má umožnit výše zmíněné projekty, a navíc i připravit území pro olympijské areály nebo skladová a logistická centra. „V loňském roce skončil Bém na pátém místě. To, že letos vyhrál, podle mě vystihuje dramtizaci situace v Praze, kde se prosazují kontroverzní projekty poškozující životní prostředí,“ řekl k tomu novinářům Martin Skalský ze sdruže-

ní Arnika, jenž dění v Praze dlouhodobě monitoruje.

Za Bémem se umístil poslanec Milan Šimonovský (KDU-ČSL), jenž jako jeden z pěti zákonodárců navrhl změnu zákona o ochraně přírody a krajiny, podle které by se žádná občanská sdružení nemohla zúčastnit stavebních řízení, a tedy se vyjádřit ke stavbám, které mohou mít vliv na přírodu a životní prostředí. Třetí pak skončil poslanec Oldřich Vojtř (ODS) za vytrvalou podporu prolomení územních limitů pro další těžbu hnědého uhlí.

O udělení Ropáka roku rozhoduje na základě nominací veřejnosti nezávislá komise, která je složena ze 120 lidí. Kromě aktivistů v ní usedli taky publicisté, politici, umělci nebo vědci. Na vyhlásování výsledků anket pořadatelé vítěze nezvou, pouze jim posílají diplom a na jejich „počest“ snědí dort. Letos jej tvoří panorama Prahy s oplatkovými mrakodrapy a nová dráha letiště vedoucí přes obydlené části Prahy. ☒

Klima bez závazků

Hugo Charvát /hugo.charvat@ekolist.cz

Klimatické změny se staly jedním z témat summitu EU-USA, který se na začátku dubna odehrál v Praze. Ve svém pražském projevu je ostatně zmínil i americký prezident Barack Obama. Jak Evropa, tak USA se shodují v tom, že změny klimatu jsou jedním z klíčových témat světové politiky a každá země světa musí přijmout svoji část zodpovědnosti. Žádné konkrétní závazky ale na pražském jednání nezazněly. A na jedenáctidenní konferenci, která 8. dubna skončila v německém Bonnu, se američtí zástupci snažili mírnit jakákoli očekávání ohledně rychlého pokroku ve vyjednávání nové dohody týkající se klimatických změn.

„Nastal čas, kdy je potřeba změnit způsob, jakým využíváme energii, abychom ochránili naši planetu,“ prohlásil americký prezident Barack Obama ve svém projevu v Praze 5. dubna. „Společně se musíme vypořádat s otázkou změny klimatu tak, že ukončíme závislost světa na fosilních palivech,“ přidal ještě. Dalšími částmi úspěšného receptu mají být nové zdroje energie, jako je vítr nebo slunce. Podle amerického prezidenta musejí k úspěšnému řešení problému klimatických změn přispět všechny země světa svým dílem. „A mohu vám slíbit, že Spojené státy jsou připraveny být vůdčí silou v tomto celosvětovém úsilí,“ řekl v Praze Barack Obama.

„Rozhodně vítáme změnu amerického postoje k problematice klimatických změn. jednání v Kodani by mělo být úspěšné,“ reagoval na Obamova slova José Manuel Barroso, předseda Evropské komise. Dodal, že sice evropský závazek je mnohem ambicióznější než ten v současnosti známý americký, ale Evropa vítá to, že se USA chtějí zapojit do společného úsilí. Zatím jediný

známý plán závazku USA (Barack Obama ho představil během své předvolební kampaně) počítá do roku 2020 se snížením emisí skleníkových plynů na úroveň roku 1990, což znamená zhruba snížení produkce o 15 % oproti dnešku. „Díky Spojeným státům je ale naše pozice při snaze prosadit omezení dopadů klimatických změn mnohem silnější než kdy předtím,“ dodal Barroso.

Na stejné tiskové konferenci jako José Manuel Barroso vystoupil v Praze i předseda české vlády v demisi Mirek Topolánek. Podle něj se v otázce změn klimatu evropská a americká delegace na pražském summitu dohodly na právě podkladů pro budoucí dohodu v Kodani tak, aby mohly vyzvat ostatní hráče světové ekonomiky k následování. „Oba celky, jak EU, tak USA, jsou připraveny pomáhat třetím zemím,“ prohlásil Mirek Topolánek

V tiskové informaci, kterou po jednání vydala Evropská unie, se pak objevilo, že současná ekonomická krize nesmí zastavit snahu o omezování emisí skleníkových plynů. Naopak, jak EU,

tak USA by měly do oživení ekonomiky zapojit nové technologie a principy zelené ekonomiky. Evropa a USA by rovněž měly společně vystupovat při projednávání nové mezinárodní dohody, která má nahradit stávající Kjótský systém. Zároveň by měly společně pomoci rozvojovým zemím dosáhnout na jejich vlastní cíle ve snižování emisí skleníkových plynů. Hlavním nástrojem, který by měl pomoci snížit produkci emisí, má být prodej povolenek. Systém obchodování s kredity na emise skleníkových plynů v USA a Evropě by mohl být společný. Spolupráce mezi Evropou a USA by taky měla pomoci při vývoji a výzkumu využití obnovitelných zdrojů energie, při zachycování a ukládání uhlíku, při lepším využívání zdrojů energie a při zdokonalování energetické účinnosti.

Malý velký pokrok

Trochu ve skrytu velmi obecných prohlášení nejvyšších představitelů Spojených států a Evropy se od konce břez-

na do 8. dubna konalo v německém Bonnu další kolo rozhovorů Rámcové úmluvy OSN o klimatických změnách (UNFCCC), při nichž se předjednává smlouva, která by měla být podepsána na konci roku v Kodani a jež by měla nahradit Kjótský protokol. Podle agentury Reuters Barack Obama svým pražským projevem, při němž prohlásil, že se USA chtějí stát vůdčí silou v řešení problémů se změnou klimatu, vyvolal velká očekávání ohledně rychlé dohody. Američtí vyjednávači v Bonnu se ovšem tato očekávání usilovně snažili tlumit.

Podle Reuters tak na jednání v Bonnu došlo jen k velmi malému posunu. V podstatě celé komplexní vyjednávání nové dohody teprve začalo. A to ve chvíli, kdy zbývá pouhých devět měsíců do jejího uzavření, napsala agentura Reuters. „Vyjednávání právě začalo, a přitom jde o velmi komplikovanou záležitost,“ řekl agentuře Jonathan Pershing, zvláštní zástupce americké administrativy pro změny klimatu. „Lidé vnímají jednoduchá prohlášení o tom, že stoupá průměrná teplota, ale nevidí

Obama v Praze slíbil, že se USA stanou vůdčí silou v celosvětovém úsilí řešit problém klimatických změn. Američtí vyjednávači nové dohody, která by měla nahradit Kjótský protokol, se však ve stejnou dobu snažili jakákoli očekávání mírnit. foto: Euro/Hynek Glos

složitost a provázanost celé problematiky a taky to, jak bude náročná na čas, energii a technické znalosti,“ pokračoval. Podle něj bude hledání společného stanoviska ještě nějakou chvíli trvat.

Zatímco výkonný tajemník UNFCCC Yvo de Boer si setkání chválil a jeho výsledek označil za solidní pokrok, rozvojové země si stěžovaly, že se jednání v Bonnu točila kolem cílů pro bohaté země, ale nezazněl žádný závazek o investicích do fondu, který by pomohl snižovat emise v chudých regionech. Chudé země říkají, že bohatý svět získal své bohatství kvůli dvěma stům letům industrializace a chrlení emisí oxidu uhličitého do atmosféry. Proto chtějí, aby bohatý Sever nejdříve omezil své emise a zároveň pomohl zaplatit snižování emisí na chudém Jihu.

„Jsme velmi zklamaní,“ řekl agentuře Reuters čínský klimatický ambasador Jü Čching-tchaj. Americký vyjednávač Jonathan Pershing připustil, že rozvojové země potřebují pomoc. „Bere me vážně naši zodpovědnost a chceme s těmito zeměmi spolupracovat při jejich budoucím postupu,“ prohlásil. Co se týká amerického závazku snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů na úroveň roku 1990, Jonathan Pershing v Bonnu uvedl, že je nepravděpodobné, že by se na něm americký Kongres shodl do června, kdy mají být v Bonnu další jednání UNFCCC o klimatické dohodě.

Zaplatí to povolenky

O financování budoucího omezování emisí skleníkových plynů diskutovali rovněž evropští ministři životního prostředí, kteří se sešli v polovině dubna na neformálním setkání v Praze. Shodli se na tom, že peníze na opatření v rámci EU i za jejími hranicemi by měly nejspíš pocházet z aukcí povolenek na vypouštění skleníkových plynů. Na otázku, kolik by do příslušného fondu mělo přijít peněz, ale politici nebyli schopni odpovědět.

Právě to, kolik financí se najde na investice do klimatických projektů v rozvojových zemích, je však jednou z hlavních otázek, které doprovázejí vyjednávání o budoucí mezinárodní dohodě o omezování klimatických změn. Dosud žádná konkrétní čísla nezazněla. Podle evropského komisaře pro životní prostředí Stavrose Dimase by na tyto fondy „mohlo jít padesát procent pří-

jmů z aukcí povolenek“. „Podle současných cen povolenek by šlo zhruba o pětadvacet miliard euro,“ prohlásil Dimas. „Bez peněz nebude žádná dohoda v Kodani,“ přidal ještě komisař.

Podle něj je ale v tuto chvíli předčasné o přesné částce mluvit, protože prodej povolenek v aukcích začne fungovat až po roce 2015. Jak uvedl švédský ministr životního prostředí Andreas Carlgren, do obchodování s povolenkami bude potřeba zapojit i leteckou a lodní dopravu. „Vedle toho by mohly přispět přímo i jednotlivé státy Evropské unie, ale tento příspěvek bychom neměli přeceňovat,“ prohlásil Andreas Carlgren.

Stejně tak není dosud dojednané, kolik peněz by mělo jít na projekty v rámci EU a kolik na podporu zahraničních. V současném systému Kjótské dohody financují projekty v cizině přímo soukromé firmy v rámci tzv. Mechanismu čistého rozvoje (CDM). Dimas navíc připomněl, že i současný kjótský adaptační fond je živ především z peněz EU. Systém financování přitom bude potřeba ještě projednat s evropskými ministry financí.

Evropští politici počítají s tím, že fond na podporu rozvojových zemí by měl plně fungovat kolem roku 2020. Tou dobou by už měl taky běžet celosvětový obchod s emisními povolenkami, do kterého by se vedle Evropy měly zapojit i USA, Japonsko a další země. „Financování budoucí dohody nemůžeme rozhodovat bez ostatních zemí, systém financování budeme muset domluvit společně,“ řekl v půlce dubna český ministr životního prostředí v demisi Martin Bursík.

Neformální setkání ministrů životního prostředí tak nepřineslo žádný text, který by chtěla EU v rámci předjednávání Kodaňské dohody prosazovat. První evropský text, o kterém se bude jednat, zřejmě vznikne až v květnu. Jak už bylo řečeno výše, další setkání všech mezinárodních vyjednávačů nové smlouvy proběhne v červnu v německém Bonnu. ☒

Rospuda zachráněna

Jan Stejskal / jan.stejskal@ekolist.cz

Polská vláda na konci března oznámila, že obchvat obce Augustow v severovýchodním Polsku se vyhne mimořádně cennému údolí říčky Rospudy. V postkomunistické Evropě se tak stalo něco zcela nezvyklého – politici po silném tlaku občanů ustoupili od trasy rychlostní silnice, kterou předtím tvrdě prosazovali.

Změnu plánů na výstavbu kontroverzního dálničního úseku přes chráněné údolí Rospuda oznámil ministr životního prostředí Maciej Nowicki. Rychlostní silnice povede přes obec Raczki ležící západně od údolí Rospudy. Se stavbou se podle něj začne příští rok. Nová trasa je sice o 1,2 kilometru delší, zároveň ale bude levnější. Tento úsek je součástí rychlostní silnice Via Baltica, která spojí Varšavu s pobaltskými republikami a s finským hlavním městem.

Podle vědců je údolí Rospudy mimořádně cenným mokřadem – podobná místa už byla v zemědělstvím hodně zkulturnované Evropě většinou zničena. V údolí hnízdí vzácné druhy ptáků, například orli křiklaví a mořští, jeřábi popelaví, tetřevi hlušci, jeřábci lesní, chrástalové kropenatí a polní atd. Především ale v údolí dosud nebyly nijak narušeny vodní poměry, takže je velmi cenné i z hlediska výskytu ojedinělých rostlin – roste tady například přibližně dvacet druhů orchidejí, přičemž jedna z nich, tořiček jednohlizný, roste v Polsku pouze tady. „Údolí Rospudy je nejlíp zachovaným mokřadem svého typu ze všech, které jsem kdy v Evropě viděl,“ prohlásil v listopadu 2006 Rudy van Diggelen, ekohydrolog z univerzity v Groningenu, který se specializuje na ochranu slatinišť.

Předchozí polská vláda Jaroslawa Kaczyńskiego přitom prosazovala trasu, která by podle přírodovědců nepříliš rozlehlé údolí silně poznamenala. Byvalý polský ministr životního prostře-

údolí Rospudy foto: Kamila Brzezińska / Centrum Ochrony Mokradeł

dí Jan Szyszko nejdřív v březnu 2006 oznámil, že se pod údolím vybuduje tunel. Ve svém konečném rozhodnutí v červenci stejného roku dal ovšem stavařům na výběr dvě varianty: buď tunel, nebo estakáda. Stavaři si vybrali estakádu, která by byla nosníky zapuštěná do dna mokřadu.

Dva dny poté, co ministr Szyszko oznámil své rozhodnutí, se ovšem stala nevídaná věc – všichni vedoucí redaktoři Gazety Wyborczy, nejčtenějšího seriozního deníku v zemi, usoudili, že se politici tak významně postavili proti veřejnému zájmu, že noviny kromě zpravodajství zorganizovaly i kampaň „Zachraňme Rospudu!“ a požádaly obyvatele, aby je podpořili podpisem petice. Ti je vyslyšeli a petici podepsalo asi 150 tisíc lidí. Prezident Lech Kaczyński, bratr bývalého premiéra, vyzval jak politiky, tak silničáře, aby využili všech možností, jak se údolí vyhnout. Na nedostatky upozornila Polsko v prosinci 2006 i Evropská komise, úřady ale pokračovaly v přípravě rychlostní silnice

a 9. února 2007 vydal vojvoda Podlaského vojvodství souhlas se stavbou – mokřad tak měla protnout několikasetmetrová estakáda.

Vzápětí po jeho rozhodnutí vyrazili na kraj údolí první obránci Rospudy. Postavili tábor, ve kterém se postupně vystřídalo několik set lidí. Všichni byli připraveni svými těly bránit stromy, pokud by je začali stavaři kácet ve snaze dostat se k toku řeky Rospudy. V táboře po celou dobu pobýval i novinář Gazety Wyborczy Adam Wajrak – právě on byl hybnou silou, která pohnula redakci deníku k veřejnému protestu, a stal se symbolem snah o zachování údolí. Za to mu někdo rozbil okno a vážně zranil jeho kamaráda. Po protestech obyvatel se proti obchvatu postavila důrazněji i Evropská komise a s celým případem se obrátila na Evropský soudní dvůr. V červenci 2007 dokonce dvůr vyzvala, aby Polsku přikázal zastavit jakékoli práce na obchvatu, dokud nebude spor vyřešen. O rozuzlení se postaraly předčasné parlamentní volby na podzim 2007. Vládní strana Právo a spravedlnost v nich podlehla Občanské platformě, která poté nechala zpracovat plnohodnotné posouzení vlivů stavby na životní prostředí. Polské ředitelství silnic (Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – GDDKA) nakonec 24. března 2009 příslušnému vojvodství potvrdilo, že se trasa údolí Rospudy vyhne. „Konec sporu o obchvat Augustowa je důkazem, že výstavbu silnic je možné smířit s ochranou životního prostředí,“ komentoval rozhodnutí ředitelství silnic současný polský ministr životního prostředí Maciej Nowicki. Zároveň dodal, že představitelé Evropské komise už potvrdili, že upustí od žaloby před Evropským soudním dvorem. „Rospuda je symbolem úspěchu všech. Budeme mít jak silnici, tak jedinečné mokřady plné orchidejí a ptáků,“ poděkoval svým spoluobčanům novinář Adam Wajrak. ☒

Další informace:
Ekolist o celém případu podrobně informoval v číslech 10/2006 a 04/2007.

Koho volit do EP?

Jan Stejskal / jan.stejskal@ekolist.cz

Volby do Evropského parlamentu (EP) se v ČR uskuteční 5. a 6. června. Na následujících třech stranách vám přinášíme přehled postojů kandidujících politických stran v oblasti životního prostředí a ochrany přírody. Přehled je to ale poněkud neúplný, protože některé strany vzaly boj o křesla trochu vlažně a těsně před koncem dubna ještě nezveřejnily svůj program pro volby do EP. A do uzávěrky časopisu ani nezareagovaly na otázky Ekolistu. Shrnutí volebních programů je na této straně, odpovědi stran, které se nám ozvaly, přinášíme na další dvoustraně.

Podle údajů ministerstva vnitra se pro letošní volby do EP registrovalo 33 stran, hnutí a koalic. Nemalá část z nich ovšem program buď (zatím) nezveřejnila, nebo se v něm životnímu prostředí nevěnuje, anebo jen nějakou obecnou frází. Třeba koalice nazvaná Nejen hasiči a živnostníci s učiteli do Evropy v programu píše, že chce vést politiku udržitelného rozvoje. Podobně chce Česká strana národně socialistická (ČSNS 2005) řešit ekologická témata formou šetrnosti k přírodě, k čemuž se skoro na slovo stejně hlásí i Starostové a nezávislí (SaN). Z velkých stran se podobně obecně vyjadřuje ČSSD, která chce, „aby životní prostředí zůstalo zachováno dalším generacím“ a podle níž „potřebujeme inteligentní růst ohleduplný k životnímu prostředí“. Nadto sociální demokraté citují slib svých evropských partnerů, že jsou „odhodláni přetvořit Evropu ve vedoucí světovou mocnost v boji proti změně klimatu“.

Hlavně jádro

Pokud vynecháme obecné řeči, pak se jako nejpalčivější konkrétní problém, který je v oblasti životního prostředí

Evropský parlament v Bruselu ilustrační foto: Jan Stejskal / Ekolist

nutné podle kandidujících stran řešit, jeví podpora jaderné energetice. ČSNS 2005 chce dokonce „obnovit výrobu elektrické energie z jádra“, ačkoli ta nebyla nijak zastavena. K podpoře jaderné energetiky se v programu pro evropské volby hlásí i Evropská demokratická strana (EDS), KSČM, Koruna Česká, KDU-ČSL, Národní strana, ODS, SaN, Suverenita a Věci veřejné. Kandidáti o podpoře jádra často píšou ve spojitosti s energetickou bezpečností. EDS v této souvislosti ještě slibuje, že bude „prosazovat všechna řešení, včetně sankcí, směřující k energetické šetrnosti a omezení emisí“. Koruna Česká zase bude podporovat výzkum alternativních energetických zdrojů šetrných k životnímu prostředí. SaN se hlásí k podpoře programů zaměřených na šetrné nakládání s energetickými zdroji a snižování energetické náročnosti a Strana svobodných občanů (Svobodní) usiluje o „svobodnou tvorbu cen všech energií bez jakýchkoli dotací a kvót, protože jedině tak můžeme v budoucnosti efektivně řešit náhradu jedno-

ho zdroje energie jiným, ekologičtějším“. „Rozumné alternativní zdroje energie“ prosazuje Suverenita a Pravý blok slibuje „daňové a celní zvýhodnění ekologicky nejčistších technologií a energií získaných z obnovitelných zdrojů“.

Vůbec nejpodrobněji se energetice ve svých programech věnují ODS a KDU-ČSL. ODS téměř výhradně jako geopolitickému tématu, proto kvůli energetické soběstačnosti prosazuje vedle jádra taky prolomení limitů těžby uhlí „v místech, kde to je vzhledem k řídkému nebo žádnému osídlení možné“. KDU se energetice věnuje víc v souvislosti s ochranou životního a chce Evropu podněcovat k rozvoji zelených technologií založených na důkladném zkoumání. Zároveň se KDU hlásí k evropskému cíli do roku 2020 dosáhnout 20% podílu obnovitelných zdrojů energie v energetickém mixu a chce taky podporovat „zateplování (tepelnou izolací) budov pomocí zvýhodněných úvěrů nebo účelových státních a evropských dotací“. Vedle toho se KDU podrobně věnuje ochraně zdraví a spotřebitelů, kde hodlá především uchránit ČR i EU před zdravotně závadnými potravinami a dalšími výrobky hlavně z Asie a zlepšit dostupnost informací o složení na obalech a etiketách potravin. Heslovitě se k ochraně evropského trhu před nekvalitními a nebezpečnými výrobky hlásí i Věci veřejné. KDU-ČSL se chce navíc zasadit o důstojné zacházení se zvířaty.

Kromě jádra se strany ve svých programech nejčastěji zabývají evropskou zemědělskou politikou. Někteří ji navrhuji zrušit úplně (Liberálové.CZ), větší na jich ovšem slibuje její reformu, a to především ve smyslu zrovnoprávnění českých zemědělců a ve směru celkové liberalizace. K tomu se hlásí hlavně ODS, ale třeba i Národní strana, SNK-ED, Suverenita nebo Věci veřejné. Vedle toho se v jednotlivých programech už objevují jen jednotlivosti, například SNK-ED píše, že tzv. energeticko-klimatický balíček EU považuje za přijatelný kompromis, komunisté zase hodlají podporovat železnice a veřejnou dopravu a zpoplatnit průjezd českými dálnicemi. Koruna Česká zmiňuje podporu transevropským projektům ochrany přírodního bohatství, ale taky ekologickému zemědělství a bioproduktům. Strana důstojného života zase považuje za strategickou ochranu vod a půd, zatímco Pravý blok chce daňově znevýhodnit podnikatelské aktivity trvale poškozující životní prostředí.

Anketa Ekolistu – redakce Ekolistu před letošními volbami do Evropského parlamentu (EP) obeslala e-mailem s několika otázkami všechny politické strany, hnutí a koalice, jež v nich kandidují. Do uzávěrky, na kterou byli všichni upozorněni, přišly odpovědi od desíti z nich. Zveřejňujeme je v pořadí podle vylosovaných čísel hlasovacích lístků. Některé odpovědi jsme ovšem museli zkrátit. Jejich celé znění, případné další došlé odpovědi a vůbec veškeré informace k volbám do EP najdete na <http://volby.ekolist.cz/>.

- 1) Který z problémů životního prostředí by se měl na úrovni Evropské unie přednostně řešit? Jaké kroky pro řešení tohoto problému chcete podniknout v Evropském parlamentu?
- 2) Měly by v rámci systému obchodování s emisemi skleníkových plynů (ETS) letecké společnosti nakupovat povolenky v plné výši? Budete podporovat zapojení lodní dopravy do systému ETS?
- 3) Měla by být půda chráněna společnou evropskou směrnicí o půdě? Budete její schválení podporovat?
- 4) Jste nakloněni tomu, aby o sporných environmentálních otázkách bylo možné hlasovat v referendu na celoevropské úrovni?

KDU-ČSL

Za stranu odpovídají Zuzana Roithová a Jan Březina, současní europoslanci a zároveň lídři kandidátky.

1) JB: Za největší problém považuji emise CO₂ a s ním související nadměrnou spotřebu energie. Usiluji o přijetí evropských předpisů, které vytvoří tlak na zvýšení energetické účinnosti, např. budov, pneumatik nebo elektrických spotřebičů.

ZR: Největším úkolem je boj proti globálnímu oteplování a ochrana přírodních zdrojů (boj s odlesňováním) a její rozmanitosti a také lidské zacházení se zvířaty. Mým osobním úkolem je zrušení dnešních omezení pro úsporné nakládání s odpady a využívání úsporných světel. V oblasti chemických látek podpořím větší finanční podporu na výzkum alternativních bezpečných látek.

2) JB: Pro letecké společnosti by měla platit stejná pravidla jako pro ostatní povinné subjekty. Zapojení lodní dopravy do systému podporuji.

ZR: Ano, ano.

3) JB: Neměla. V případě půdy si jen těžko představuji její evropský, nebo chtete-li nadnárodní rozměr, který by odůvodňoval akci na úrovni EU. Půda je tedy klasickým příkladem, kdy by regulace měla být ponechána členskými státy.

ZR: Ano, ano.

4) ZR: Nevylučuji to, ale politici by neměli být takto zbaveni odpovědnosti – je v popisu jejich práce hledat správná řešení pro udržitelné životní prostředí.

Věci veřejné

Odpovídá Jan Hrdina, kandidát do EP.

1) Vyvineme maximální úsilí v prohloubení mezinárodní diskuse o neideologickém řešení globálních klimatic-

kých problémů se zapojením klíčových hráčů. Chceme klást důraz především na progresivní technologie a alternativy v klíčových oblastech, zaměřit se tak na prevenci a připravenost. Prosazujeme racionální podobu ekologického zdanění jako jednoho z neefektivnějších nástrojů ochrany životního prostředí. Je nutné stanovení základních společných pravidel pro všechny členské státy s důrazem na co nejmenší počet výjimek.

2) Obchodování s emisními povolenkami je samo o sobě dost kontroverzní a nepřiliš účinné řešení problému skleníkových plynů. Pokud určité odvětví znečišťuje, je samozřejmě nutné jej plně zahrnout do celého „zeleného“ systému, nejen ETS, tak, aby ekonomicky znevýhodňoval neekologické způsoby a vedl k podpoře těch ekologických a ekonomicky přijatelných, protože nějaký ekologicky a ekonomicky přijatelný způsob dopravy mít musíme. Zapojení do ETS tedy budeme podporovat, ale především jako součást opatření komplexních, účinnějších, která budeme navrhopvat.

3) Rozhodně ano.

4) Přímá demokracie je jedním z pilířů našeho volebního programu a rozhodně podporujeme právo společnosti takto rozhodovat. Jsou však otázky, a těch sporných environmentálních je celá řada, ve kterých musí jít politický populismus a ideologie stranou. Musíme zapracovat na poměrně chabé objektivnosti médií a nedostatečné informovanosti společnosti. Jinak je problematické uvažovat o tom, že společnost bude v často technicky, ekonomicky a ekologicky složitých nadnárodních otázkách schopna rozhodnout kvalifikovaněji než „odpovědný“ a „rozumný“ přímo zvolený politik.

SPR-RSČ

Odpovídá Miroslav Sládek, předseda strany.

1) Nejdůležitějším úkolem ochrany životního prostředí v Evropě je pojmenování příčin ničení životního prostředí a pachatelů. Skutečným důvodem zhoršování životního prostředí je nekontrolované a opomíjené a naprosto zločinné kácení deštných pralesů v Brazílii, obdobně zločinné chování výrobců v Asii. Tím se taky dostáváme k pachatelům těchto zločinů. Proto se zaměříme v EP na pojmenování a řešení těchto problémů. Budeme dál požadovat přísný postup a ekonomické a politické sankce vůči zemím, jako je Brazílie, Čína apod.

2) Obchodování s emisemi skleníkových plynů není řešením. Naopak napomáhá k dalšímu znečišťování životního prostředí.

3) Ano.

4) Ano, už z toho prostého důvodu, že podporujeme možnost vypsání referenda na každé téma, jež se dotýká i podstatně menších skupin obyvatel.

ČSNS 2005

Odpovídá Vilém Mikula.

1) Musí se vyřešit problém dotované takzvané zelené energie. Dotace se musí zrušit. Systém funguje jenom proto, že je dotován z kapes nás všech daňových poplatníků. V tržním prostředí by neefektivní výroba zanikla a celkově by se tím spálilo o 2–3 % uhlí méně. Tím by se lehce pomohlo životnímu prostředí. Budu navrhopvat a hlasovat za zrušení dotací neefektivní výroby těch druhů zelené energie, kdy se spotřebuje víc energie, než se získá.

2) Ne, protože by žádné středověké povolenky na CO₂ = odpustky na hřích

vůbec neměly existovat. Celková produkce CO₂ se tím nesníží, výroba se jen převede do zemí, kde se odpustky nevybírají a zvýší tam zaměstnanost a konkurenceschopnost. Na systému se hlavně napakují organizátoři a banky. Pár jedinců si z odpustků zateplí domov, ale všichni občané to zaplatí ve zvýšené ceně zboží. Budu podporovat zrušení ETS = odpustků za hřích.

3) Zemědělská a lesní půda musí být chráněna lépe než dosud v celé EU. Jsem pro velmi přísnou ochranu proti kontaminování a úbytku půdy.

4) Jsem pro referenda v EU. Referendu musí předcházet vysvětlující kampaň pro a proti, výhod i nevýhod, které tyto opatření způsobí. Lidé nesmějí být uvedeni organizátory referenda v omyl.

EDS

Odpovídá Jana Hybášková, současná europoslankyně a lídr kandidátky.

1) Energetická politika Evropy. Menší závislost na Rusku a větší využívání jaderné energie a alternativních zdrojů.

2) EDS podporuje systém ETS. U každého nového odvětví je třeba pečlivě zvažovat dopady. V tuto chvíli se dopady na letecké společnosti a lodní dopravu vyhodnocují.

3) Určitě.

4) Referendum se hodí jenom pro některé otázky, ale životní prostředí mezi ně patří. Koncept celoevropského referenda je nám blízký.

Národní strana

Odpovídá Petra Edelmannová, předsedkyně.

1) Národní strana vidí svoji prioritu v prosazení celeoevropského ANO jádru. Zde je obrovský prostor pro kooperaci jak v rámci země, tak Evropy.

2) Nejsme příznivci obchodování s emisemi.

3) Samozřejmě. Ještě lepší by však bylo, kdyby žádných evropských směrnic třeba nebylo a svézákonné státy si

o ochraně půdy rozhodovaly národními parlamenty a vládami.

4) Určitě ne. Ačkoli jsme pro referendum v mnoha otázkách, tak v této souvislosti ne. Prostor pro manipulaci s voličem je zde enormní a kontrolní možnosti prakticky žádné.

Liberálové.CZ

Odpovídá Milan Hamerský, lídr kandidátky.

1) Otázky související s přímou vazbou na zdraví, potraviny, výrobky pro děti. Jsme připraveni jednat o návrzích od odborníků.

2) Na takto odbornou otázku nemáme oficiální odpověď.

3) Diskusi na toto téma se nebráníme. Podstatné je, co by přinesla za zlepšení, určitě nepodporujeme směrnici pro směrnici.

Nejen hasiči a živnostníci

Odpovídá Jan Szotkowski, lídr koalice, která se jmenuje Nejen hasiči a živnostníci s učiteli do Evropy.

1) Globální oteplování a ochrana ohrožených druhů rostlin a zvířat. Právní regulace emisí, ochrany životního prostředí, lovu ohrožených zvířat (ryb), kácení deštných pralesů. Vysvětlováním významu nutnosti přijetí právních regulací, předkládat objektivní výsledky vědeckých výzkumů.

2) Ano. Povede to k omezení provozů zastaralé, neekologické a často havarijní techniky.

3) Ano. Pokud bude v přijatelné podobě, budeme ji podporovat. V opačném případě budeme podávat pozměňovací návrhy.

4) Ve výjimečných případech ano. Občané by měli cítit svou spoluzodpovědnost.

Strana svobodných občanů

Odpovídá předseda strany Petr Mach.

1) Na úrovni EU by se měly řešit primárně přeshraniční ekologické problémy, jako je znečištění řek, ovzduší a mo-

ří. Tyto problémy lze samozřejmě řešit bilaterálně, nicméně EU může sloužit jako platforma.

2) Strana svobodných občanů je proti systému obchodování s povolenkami na emise na úrovni EU. Systém ETS je neefektivní a drahý, měl by být zrušen. Jsme tedy i proti začleňování letecké a vodní dopravy do systému obchodování s povolenkami na emise CO₂.

3) Půda na rozdíl od vzduchu nemá přeshraniční přesah, jakákoliv legislativa o půdě by tedy měla být řešena výhradně na úrovni členských států.

4) Hlasování v celoevropském referendu je nesmysl. Jednak pro takové referendum neexistuje právní opora, jednak valná část environmentálních problémů nemá celoevropský dopad. Takové referendum by nebylo možné považovat za legitimní.

Zelení

Odpovídá Marek Elexa, předseda politického hnutí Zelení.

1) Rostoucí objemy dopravy. Omezit dopravu energie a obecně dostupných surovin a potravin. Navrhujeme směrnici k dopravě.

2) Systém ETS je málo funkční pro prosazování obnovitelných zdrojů energie a letecká paliva by měla být mezinárodně zdaněna spotřební daní. Ale za současného stavu – ano v plné výši. Lodě jsou stejný případ, ano.

3) Bude-li jejím obsahem ochrana ekologické a biologické diverzity půd a ochrana půdního fondu, ano.

4) Ač jsme zastánci přímé demokracie, tak dokud budou evropští komisaři a bruselští byrokrati vzdělanější a osvěcenější v otázkách evropského životního prostředí než průměrný občan ČR, ne.

Nosorožci pojedou do Keni

Jan Stejskal / jan.stejskal@ekolist.cz

Představenstvo zoologické zahrady ve Dvoře Králové nad Labem na začátku dubna rozhodlo, že většinu ze svých nejvzácnějších zvířat, nosorožců bílých severních (*Ceratotherium simum cottoni*), pošle do Keni. Těchto savců žije na světě v zajetí pouhých osm kusů, z toho šest ve Dvoře. Několik zvířat možná přežívá ještě ve volné přírodě při hranicích Demokratické republiky Kongo a Súdánu. Odborníci doufají, že převoz nosorožců do Keni povede k jejich pravidelnému rozmnožování – zvlášť pokud by se podařilo k nim získat i jedince z volné přírody. Část expertů ale upozorňuje, že pouhý přesun jejich situací nemusí zachránit a pro nosorožce znamená velké riziko.

Jak uvedla dvorská zoologická zahrada, do neziskové keňské rezervace Ol Pejeta Conservancy by mohlo odcestovat až pět zvířat z jejího chovu. Šesté zvíře už není schopné se rozmnožovat a podobně je na tom i pár nosorožců, který žije ve Wild Animal Parku v americkém San Diegu (samec z tohoto páru je přitom majetkem zoo Chartúm a samice zoo Dvůr Králové). „Teď budou následovat zdravotní prohlídky, abychom věděli, zda skutečně všech pět kusů může jet,“ řekla Ekolistu tisková mluvčí dvorské zoo Jana Myslivečková. Podle ní se

rovněž začnou připravovat praktické věci týkající se transportu, jeho termín ale zatím není možné určit. Ještě loni na podzim přitom bylo vedení zoo rozhodnuto převézt nosorožce do soukromé rezervace v Jihoafrické republice (JAR). Za to bylo kritizováno například Kristinou Tomášovou, bývalou dlouholetou zaměstnankyní zoo Dvůr Králové, která víc než deset let dělala koordinátorku evropského záchranného programu bílých nosorožců a právě o dvorské nosorožce dlouhé roky pečovala. Jihoafrická republika totiž leží zce-

la mimo oblast, v níž podle vědců nosorožec bílý severní žil. „V jižní Africe je úplně jiné klimatické prostředí, než je jejich přirozené. Kdyby to bylo do jejich původního prostředí, nebo aspoň do stejného klimatu, třeba do Keni, bylo by to něco jiného,“ řekla loni na podzim Ekolistu Kristina Tomášová. Ředitelka zoo Dana Holečková v přesunu do JAR však neviděla problém. Hlavním argumentem pro JAR bylo podle Dany Holečkové pytláctví. „Jediná šance na rozkvet nosorožců je tam, kde nejsou pytláci – což je jižní Afrika. V původní oblasti výskytu severní formy území, kde by nebyli pytláci, vůbec neexistuje. V Keni je dokonce nachystaná rezervace, jenomže se v téhle oblasti pytláci – například letos v lednu tam byli dva nosorožci zabiti,“ řekla loni v září Ekolistu Dana Holečková.

Změna po volbách

Zoo Dvůr Králové je akciovou společností, kterou vlastní Královéhradecký kraj. Po loňských říjnových volbách do krajského zastupitelstva, v nichž sociální demokraté porazili dosud vládnoucí občanské demokraty, se tak změnilo nejen politické vedení kraje, ale obměnilo se i představenstvo zoo Dvůr Králové. Mezi jeho členy byla pozvána i Kristina Tomášová a od ledna se práce představenstva účastnila. Na konci března ovšem sama z představenstva odešla. „Nebylo tam vůči mně dobré klima k jednání ze strany služebně starších členů představenstva,“ říká k tomu dnes Kristina Tomášová. Přesto kolegy a kolegyně (v představenstvu je i ředitelka zoo Dana Holečková) přesvědčila, aby nosorožce do JAR neposílali.

Samec nosorožce bílého severního v dvorské zoo. I on patří mezi kandidáty na cestu do Afriky.
foto: Jan Stejskal / Ekolist

Vedení zoo tak nakonec ve věci přesunu do Keni obrátilo. „My jsme letos i na popud nového představenstva zoo znovu oslovili všechny odborníky a přišlo nám přibližně 75% kladných odpovědí na otázku, zda je přesunout do Keni,“ vysvětluje změnu postoje tisková mluvčí zoo Jana Myslivečková a dodává, že vedení zoo o Keni uvažovalo hned od začátku. „Ovšem loňská bezpečnostní situace byla špatná, a proto jsme prosazovali JAR. Mezitím se ale situace tak trochu obrátila, protože bezpečnostní situace pro zvířata je teď v Keni daleko lepší. Navíc se ukázalo, že ani loni během nepokojů nebyla oblast rezervace Ol Pejeta Conservancy nijak postižena, že jde tedy o opravdu dobře hlídané místo a ostraha funguje výborně. Naopak v JAR se situace z hlediska pytláctví zhoršila a došlo tam k případům, kdy byla pytláky zvířata zabita. A je pravda, že pro nosorožce bílé severní jsou v Keni daleko lepší klimatické podmínky.“

Po změně místa pro přesun ovšem začali transport nosorožců podporovat i někteří jeho dřívější odpůrci. Když na konci března Kristina Tomášová odstoupila z představenstva zoo, vystřídala ji ve funkci Lenka Vágnerová, dcera bývalého ředitele dvorské zoo a zakladatele safari Josefa Vágnera, jenž dva samce a čtyři samice severní formy nosorožce bílého v polovině 70. let minulého století do Dvora přivezl. I ona loni převoz do JAR ostře kritizovala, a společně se sourozenci v rámci Nadace Josefa a Zdeny Vágnerových dokonce připravila projekt, který měl nosorožce udržet ve zvětšeném výběhu ve Dvoře Králové. Na začátku dubna ale na prvním jednání představenstva, jehož se účastnila, podpořila převoz nosorožců do Keni. „Vnímám přesun nosorožců do Keni jednoznačně pozitivněji než jejich převoz do JAR,“ řekla k tomu Ekolistu. „Pro mě bylo největším problémem, spojeným s přesunem do JAR, tamější klima. Z vědeckých prací vyplývá, že se tam střídají teploty až od +35 do -10°C, což by naše zvířata v žádném případě nepřežila. Keňa je pro mě přípustná jenom z toho důvodu, že táta tyto nosorožce přivezl ze Súdánu a Keňa s ním sousedí,“ vysvětluje Lenka Vágnerová. Zároveň ale důrazně upozorňuje, že se

na představenstvu rozhodovalo pouze o strategické otázce, zda nosorožce do Keni přesunout, nebo ne. „Nic jiného jsme neřešili.“ Sama proto chce v představenstvu především dohlížet na to, aby celý plán na přesun nebyl šit horkou jehlou a aby se na něm přímo podílelo co nejvíc odborníků.

Přestože je přesun do Keni obecně vnímán kladněji než převoz do JAR, i on může mít svá ale. Kristina Tomášová sice oceňuje zcela vyhovující klimatické podmínky v Keni, zároveň ale upozorňuje, že i tak bude přesun velmi složitý proces. „Všichni jásají, že nosorožci půjdou do lepšího a tam se rozmnoží, tak to ale není. Žádný takový případ neznáme, ačkoli nosorožci už byli různé přemísťováni v minulosti. Pokud byla přemísťována samotná zvířata a nedošlo ke změně sociální situace, tak k žádnému rozmnožení nedošlo. Optimální by bylo získat nějaké nosorožce z volné přírody. Můj názor předtím stejně jako teď tak je, že pokud nepřijdou další zvířata a nedojde ke změně sociální situace, tak jestli se nosorožci nerozmnoží ve Dvoře, nerozmnoží se ani v Keni.“

Pokud by se zvířata ve volné přírodě nepodařilo najít, považuje přesun za zcela zbytečný předseda sdružení Safari Archa 2007 Roman Komeda, jenž plán převozu do JAR rovněž kritizoval. Keňu proti JAR vnímá jako přijatelnější variantu, ovšem navrhuje posílat do Afriky jen jednotlivé kusy, a to pouze v případě, že budou nějaká zvířata nalezena ve volné přírodě. „Druhy se zachraňují v zoo, tam se namnoží, a pokud jsou k tomu příhodné podmínky, tak se potom vracejí do přírody,“ představuje svůj pohled na věc Roman Komeda, který je přesvědčen, že se zoo nosorožců zbavuje, protože je pro ni jako pro akciovou společnost jejich krmení velká finanční zátěž.

Zatím nenalezeni

Otázkou přitom zůstává i samotný výskyt nosorožců bílých severních ve volné přírodě. Naděje bývají vkládány do průzkumu národního parku Garamba, jenž leží na severovýchodě současné Demokratické republiky Kongo. V roce 2005 tady byli viděni čtyři jedinci, v roce 2006 dva a v roce 2007 údajně jedno nepotvrzené zvíře. Na hledání nosorožců se přímo v Garambě podílela i Markéta Antonínová z Institutu tropů a subtropů při České zemědělské univerzitě. V současnosti působí v Garambě v oddělení, které má na starosti monitorování celého tamějšího ekosy-

stému. „Loňský rok byl celý ve znamení hledání nosorožců,“ napsala Markéta Antonínová Ekolistu přímo z Garamby. „Proběhlo letecké sčítání na území, kde se dříve nosorožci vyskytovali, pak pozemní průzkum, a navíc i dvě mise společně se stopaři – jednou z Keni a jednou ze Zimbabwe. Závěrem je, že žádné pobytové značky ani živí nosorožci, ani jejich ostatky nalezeny nebyly.“ Podle ní je ovšem těžké z toho usuzovat, že v Garambě už žádní nosorožci nejsou, protože celý průzkum probíhal v jižní části národního parku a v lovecké oblasti Gangala-na-Bodio, která z jihu přiléhá k parku. „Ostatní oblasti nebyly prozkoumány z bezpečnostních důvodů, ovšem v minulosti se na těchto územích nosorožci nevyskytovali. Což bylo dáno tím, že je tam vegetace mnohem uzavřenější. Ovšem změna chování divokých zvířat například kvůli tlaku pytláků je běžná, takže nelze vyloučit, že se třeba přesunuli do jiné oblasti. Nutno ale podotknout, že ani lidé z vesnic nosorožce nezaznamenali,“ píše Markéta Antonínová.

Situaci v oblasti notně komplikuje skutečnost, že se v Garambě a okolních oblastech v posledních měsících pohybuje tzv. Armáda Božího odporu, což je ugandská povstalecká skupina, která pod vedením Josepha Konyho už přes dvacet let bojuje proti ugandské vládě a usiluje zde o vytvoření křesťanského státu. I tak ale Markéta Antonínová upozorňuje, že bychom měli být opatrní v konstatování, že v této oblasti už žádný nosorožec bílý severní nežije.

Podle tiskové zprávy zoo Dvůr Králové hovoří nálezy z loňského roku o možném výskytu nosorožců bílých severních na jihu Súdánu. Vedení zoo je nicméně přesvědčeno, že přesun nosorožců do Afriky je lepší variantou než jejich setrvání ve Dvoře i v případě, že by se ve volné přírodě už žádná zvířata nenašla. Přesun plodných jedinců do přírodních podmínek by podle vedení zoo mohl navodit přirozené teritoriální a sociální chování potřebné k pravidelnému rozmnožování. Nosorožci přitom zůstanou i nadále v majetku zoo, do rezervace Ol Pejeta Conservancy budou pouze deponováni. Měli by být neustále pod dohledem odborníků, ale například i studentů českých vysokých škol. ☒

Další informace:
Celou verzi článku najdete na www.ekolist.cz, nosorožcům jsme se věnovali rovněž v Ekolistu 10/2008.

Sonary škodí delfínům...

Březen

Mořské korály se mohou dožít i víc než 4000 let. K tomuto závěru došel tým biologů vedený Brendanem Roarkem z americké Stanfordovy univerzity na základě výzkumu hlubokomořských korálů na Havaji. Vědci se přitom až dosud domnívali, že tyto unikátní organismy jsou staré maximálně několik set let.

Hnutí Duha v Národním divadle zahájilo kampaň Velká výzva. Jejím smyslem je připravit a prosadit zákon, který by ČR zavazoval snižovat každý rok až do roku 2050 o 2 % emise CO₂. Záměr Hnutí

Impulsy vysílané podmořskými sonary vojenských plavidel mohou dočasně ohlušovat delfíny. Tvrdí to vědci vedení Aranem Mooneym z Havajské univerzity na základě testů provedených na delfínech skákavých. Jejich studii zveřejnilo na začátku dubna internetové vydání britského magazínu Biology Letters. V oceánografickém institutu v americkém Woods Hole vystavili Mooney a jeho kolegové impulsům delfíny, kteří jsou zvyklí na hluk. Zvuky sonaru vědci nahráli během vojenských cvičení u západního pobřeží USA krátce před tím, než ve stejné oblasti uvízla na pláži skupina mořských savců. Měřitelná ztráta sluchu se dostavila při hlasitosti signálů přes 200 decibelů a odehrání nejméně pěti zvukových sad. Do normálu se delfínům sluch vrátil po 20 až 40 minutách. Mooney tvrdí, že je to poprvé, co byl experimentálně prokázán škodlivý vliv zvuku těchto navigačních zařízení na mořské živočichy.

foto samice delfína, která jde společně se svým mládětem ke dnu:
M. Herko/National Undersea Research Program

Duha později podpořil například stínový ministr životního prostředí Petr Petržílek (ČSSD) nebo bývalý prezident Václav Havel.

25. 3.

Europoslanci velkou většinou schválili normu o takzvaném jednotném evropském nebi. Ta zavede nová pravidla pro letový provoz, díky nimž by aerolinky mohly zkrátit lety i šetřit pohonně hmoty.

26. 3.

Vítězem 7. ročníku soutěže Biopotravina roku se stala 100% jablečná šťáva Vitaminátor, kterou na Opavsku vyrábí Slavomír Soška. Mošt je vyráběn pojízdnou moštárnou, takže firma zpracovává nejen vlastní úrodu jablek, ale službu nabízí i dalším pěstitelům ovoce a zeleniny.

28. 3.

Za velký úspěch označili environmentalisté akci Hodina pro Zemi, během níž obyvatelé řady měst na celém světě vypnuli na 60 minut proud, a upozornili tak na důležitost snižování spotřeby energie a ochrany životního prostředí.

29. 3.

Šedesát vysokých stromů a desítky metrů čtverečních křovin vykáceli v Uničově na Olomoucku kvůli nové cyklostezce a obnově rybníku v parku. Mluvíci uničovské radnice Marek Juráš ČTK řekl, že stromy a dřeviny na veřejných prostranstvích město obnoví prostřednictvím náhradní výsadby.

První afghánský národní park...

Duben

7. 4.

Americký Národní úřad pro letectví a vesmír (NASA) a společnost Cisco Systems, jedna z největších počítačových firem dneška a domínující hráč na poli síťových prvků, se dohodly na spolupráci při vývoji globální platformy Planetary Skin. Ta takřka v reálném čase umožní zaznamenávat, shromažďovat, analyzovat a poskytovat data o stavu životního prostředí na celém světě. Získané informace by měly být k dispozici vládám, firmám i široké veřejnosti.

Jihočeští zastupitelé zrušili usnesení z roku 2004, ve kterém jejich předchůdci odmítli dostavbu jaderné elektrárny Temelín.

9. 4.

Ochráncům přírody se podařilo na Chebsku natfilmovat a přistihnout přímo při činu pytláka, který údajně několik let lovil do zakázaných pastí dravce a sovy. Muž, který je myslivcem, je pak prodával, zřejmě i na preparaci do zahraničí.

12. 4.

V odlehlé části indonéského pralesa byla objevena jedinečná populace ohrožených orangutanů. Podle ochránců přírody se může jednat až o 2000 jedinců těchto vymírajících lidoopů. Na nečekaný objev narazil průzkumný tým ve východní části ostrova Borneo, vyznačující se drsnými vápencovými útesy, neúrodnou půdou a špatně přístupnými skalisky, díky kterým do této oblasti nepronikl dravý indonéský průmysl zaměřený na palmový olej.

14. 4.

Známý ruský ekolog Oleg Mitvol, proslulý spory se zahraničními investory v Rusku i místními celebrity, opustil státní agenturu na ochranu přírody Rosprirodnadzor. Byl znechucen spory s vedením a nemohoucností úřadů při ochraně životního prostředí.

Afghánská vláda na Den Země, tedy 22. dubna, oznámila zřízení prvního národního parku v zemi. Unikátní soustava šesti azurově modrých jezer Bande Amír se nachází v západním předhůří Hindúkuše v nadmořské výšce kolem 3000 metrů nad mořem a tvoří 11 kilometrů dlouhou kaskádu. Každé z jezer je zakončeno přírodní hrází obrostlou mechem, vrbami a vodními rostlinami, přes kterou voda přepadá do dalšího jezera. Mokřady na okraji jezer jsou v okolním vyprahlém území útočištěm pro stěhovavé ptáky.

foto: Carl Montgomery/Wikimedia Commons/zveřejněno pod licencí
http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/

17. 4.

Země se zájmy v Antarktidě se zavázaly omezit turistický ruch na tomto ledovém kontinentu, aby ochránily jeho křehký ekosystém. Informovala o tom zpravodajská stanice BBC.

20. 4.

Na největším světovém veletrhu průmyslových technologií Hannover Messe představili poskytovatelé elektřiny standardizovanou zásuvku pro elektromobily, která má mít stejné parametry v celé Evropě.

22. 4.

Největší světové řeky zaznamenaly za posledních 50 let úbytek vody, přičemž významné změny se týkají asi jedné třetiny z nich. Mezi takto trpící veletoky patří mimo jiné Amazonka, Kongo, Jang-c'-ťiang, Mekong, Ganga nebo Amur, Mackenzie, Columbia a Niger. Podle agentury AP to vyplývá ze studie, kterou zpracoval tým vědců pod vedením Aigua Daie z Národního centra pro atmosférický výzkum v Boulderu v americkém Coloradu.

Evropská komise vyzvala EU k drastickému omezení její rybářské flotily. V unii je v současnosti asi 90 000 rybářských lodí, což představuje zásadní hrozbu pro populaci ryb. Třetina ryb se v mořích, kde loví evropští rybáři, vůbec nemůže rozmnožovat, protože jejich populace je zdevastovaná. U 88 % ryb jsou překročené i veškeré rybářské kvóty.

Moravskoslezský kraj nebude blokovat výstavbu přehrady v Nových Heřminovech na Bruntálsku. Zastupitelé kraje na svém jednání podpořili vládní návrh výstavby přehrady, který počítá s menší variantou stavby.

(ětk, hch, jst, mm, tasr)

Za tučňáky na Falklandy

Ondřej Prosický / foto: Ondřej Prosický / www.naturephoto.cz

Už v mládí pro mě byl tučňák tím nejatraktivnějším tvorem ptačí říše. I dřívější cesta do Norska za papuchalky byla vlastně jen takovou náhražkou – vždyť papuchalkovi se přece říká tučňák severu! Letos v lednu jsme s kolegou fotografem Bohdanem Němcem vyrazili na tři týdny na Falklandy. A zažili jsme tam mnohem víc než jen setkání s tučňáky.

Falklandy jsou pro fotografování tučňáků ideálním místem, ostatně na žádném jiném místě na světě jich nežije pohromadě pět druhů. A protože hlavní náplní cesty byli právě tučňáci a jejich život, volili jsme i místa pobytu tak, abychom k nim byli co nejblíže. Na západní straně jsme navštívili pobřeží okolo Stanley (jediné městečko na Falklandách), pláž na Volunteer Point a malý ostrov Sea Lion. Poblíž východního falklandského ostrova jsme se pak podívali na ostrovy Saunders a Carcass.

Fotograf v rozhlase

Na Falklandských ostrovech, které jsou britským územím, není příliš stálých obyvatel. Obvykle se uvádí počet 2000–3000, někteří k nim však ještě připočítávají stálou posádku armády v Mount Pleasant, tedy téměř 2000 britských vojáků a jejich rodin.

Ačkoli jsem si myslel, že ostrovy jsou pro svou unikátní přírodu hojně navštěvované, byl jsem ubezpečen, že na ně za rok

Počasí na Falklandech je opravdu divoké. Vítr byl na některých místech schopen snadno porazit stativ se čtyřkilovým objektivem. Když se k tomu přidají ještě rychlé změny počasí od lijáků po spalující slunce (mění se několikrát do hodiny), dají se Falklandy označit za extrémní lahůdku pro pokročilé cestovatele. foto vlevo: Pouze na Falklandách žije pohromadě pět druhů tučňáků. Na snímku jsou tučňáci patagonští.

zavítá pouze 500 návštěvníků. Záměrně přitom přehlížím krátkodobé hosty ze zaoceánských výletních lodí, kteří na břeh vystoupí jen na několik málo hodin, vyfotí tučňáka a už je člun odváží zpět. Poměrně rychle jsme proto byli na ostrově za exoty – nikdo nemohl pochopit, jak se někdo z druhého konce světa, v produktivním věku, může vydat právě sem. Vzhledem k tomu, že je ostrov vlastně větší vesnicí, rychle se naše přítomnost rozkřikla. Bylo nám to trochu podezřelé, ovšem pouze do dne, kdy jsme se vezli v landroveru s majitelkou ostrova Saunders. V autorádiu totiž právě běželo vysílání místní stanice, která zrovna hlásila: „Z ostrova Saunders zítra odjíždí Mr. Prosický a Mr. Nemec na ostrov Carcass, kde na ně čeká Rob McGill.“ Záhada, jak o nás všude vědí, tak byla rozluštěna.

O místní letecké společnosti FIGAS, s níž jsme se na jednotlivá místa přesouvali, jsme věděli své už předem a čekali jsme, že zážitky budou silné. Skutečnost však byla mnohem barvitější. Letadla létají bez pravidelného řádu, tedy jen podle toho, zda zrovna někdo projeví zájem. Letový plán se tvoří den před odletem a je odeslán všem případným cestujícím. Přestože jsme měli většinu letů tímto netypickým aerotaxi zaplacenou dlouho dopředu, nikdy jsme nevěděli, kdy budeme v daný den odlétat – jen jsme byli ubezpečeni, že se to vždy včas dozvíme. Je obdivuhodné, že se k nám tato informace opravdu vždy včas dostala. A nejen to, někdo z místních pro nás i dojel a na místo odletu jsme přijížděli přesně na čas s právě přistávajícím letadlem v zádech. Velmi specifická ovšem byla i „le-tiště“. Pokud si představujete zpevněnou plochu, jste na omylu. Nejčastěji to byla posekaná louka a někdy ani to ne. Když si někdo dal práci (ostrov Sea Lion), šlo o srovnanou šotolinu. Nejednou se stalo, že jsme u nějaké farmy přistáli přímo před barákem, místní vyšli z domova s taškami, nastoupili do letadla a to se hned na pár metrech zvedlo k dalšímu letu.

Život v kolonii

Pojďme ale k živočichům, za nimiž jsme jeli především. Dva dny po přistání jsme putování za koloniemi tučňáků zahájili na poloostrově Volunteer Point. Ačkoli ten je od městečka Stanley vzdálen odhadem 35 km, trvala cesta přes různé drny

a rašeliniště terénním autem asi dvě a půl hodiny. Na místě samotném je pouze jedna možnost ubytování, a to v domě strážce kolonií tučňáků, který je jezdí pravidelně několikrát za den kontrolovat. Ve velmi malém domečku žije se svou ženou a kocourem vzdálen od civilizace. Potom, co nám řekl, že je v domě voda velkou vzácností, jsme se ani jednou během zde strávených čtyř dní nemyli. Byl to prima trénink na další lokality.

Povětrnostní podmínky ovšem bohužel předčily naše obavy, na Falklandech je opravdu divoko. Vítr byl na některých místech schopen snadno porazit stativ se čtyřkilovým objektivem a některé porvyv málem posílaly k zemi i člověka. Další příkoří způsobovala mořská voda. Když se vlna roztříští o šutry, letí slaná voda i dost metrů od břehu. A když se k tomu přidají ještě rychlé změny počasí od lijáků po spalující slunce (mění se několikrát do hodiny), dají se Falklandy označit za extrémní lahůdku pro pokročilé cestovatele. Ale tučňáci opravdu stáli za to. Na Volunteer Beach bylo například přibližně na jednom kilometru místo pro 1000 tučňáků patagonských a 400–500 tučňáků oslích. Mezi nimi byly navíc volně rozptýleny nory tučňáků magellanských.

Je obtížné popisovat, co jsem pociťoval při prvním pohledu na tu krásu. Mísily se mi pocity z toho, že plány opravdu vyšly, s úžasem nad tím, že jsem na místě, které si na dlouhá léta oblíbil několik druhů tučňáků pro své hnízdění. Život v kolonii přitom přinášel spoustu atraktivní podívané. Viděli jsme krvavé rvačky samců o samice, námluvy dospělých tučňáků nebo starost o mláďata. Například tučňák oslí, s jehož koloniemi jsme se setkali na všech ostrovech, které jsme navštívili, se na každém z nich choval malinko jinak – jak k nám, tak ke svým huňatým mláďatům. Třeba na ostrově Carcass byl počet jedinců pouze do dvaceti – a právě zde byli tučňáci z fotografování nejvíc vyplašení. Ač se na jiných místech dalo občas jít se širokouhlým objektivem až „pod zobák“, tady tučňáci odbíhali už při přiblížení na 50 metrů. Kromě jednoho. Na vysezeném fleku s trávou vypálenou trusem zůstával jeden odvážný a nijak daleko neodbíhal. Bylo mi divné proč, ale za chvíli jsem to zjistil. Na hnízdě měl dvě vajíčka. Věc u tučňáků poměrně vzácná. Obvykle po kladení jedno odhodí a sedí na tom druhém.

Když je mládě opravdu malé, zůstává neustále v přítomnosti rodičů, protože se cítí bezpečně, a jak se něco šustne, hned se jim schovává pod nohy. Je vyplašené a snaží se od rodičů příliš nevzdalovat. Ví, proč to dělá, svědkem požírání malého tučňáka například chaluhou jsme byli mnohokrát. Jak mládě povyroste – výjimkou není ani to, že jejich velikost a hmotnost je vyšší než rodičů –, role se obrací. Začíná hon hladových mladých tučňáků na rodiče, kteří mají potravu natrávenou v hrdle. Při prvním pozorování jsme jen nechápa-

vě kroutili hlavou, proč mláďata neustále honí dospělé s řevem po kolonii. S přibývajícím dobou v jejich blízkosti nám ale začalo spousta věcí docházet: mláďata mají hlad, a to neustále. Jejich jedinou možností obživy v tomto věku je přinutit dospělé, aby jim do zobáčku vyzvraceli něco ze svého natráveného krillu. Když mladý tučňák oslí svého rodiče dožene (nebo se prostě jen dospělý zastaví), snaží se štoucháním zobákem dospělé přimět k přesunu potravy ze zobáčku do zobáčku. Ne ve všech případech, ale obvykle k tomu opravdu dojde. Pro mláďata to je jediný způsob přísunu potravy, do moře ještě sama nemohou. Byli jsem svědky i případů, kdy „gang mláďat“ (asi pět malých chundelatých hladových „bestií“) otravoval dospělé tučňáky, kteří s nimi prokazatelně nebyli příbuzní. Nikdy nepochodili, naopak dostali řvaním jasně najevo, že se mají vrátit tam, odkud přišli. Mezi nejdramatičtější chvíle v koloniích pak patřily útoky chaluh a endemických (tedy pouze tady žijících) dravců čimang falklandských. Kromě tučňáků jsme na Volunteer Pointu vyfotili ještě okolo 20 druhů zvířat včetně lachtana hřivnatého, který nás při fotografování tučňáků u moře k smrti vyděsil.

Další místa

Na asi osm kilometrů dlouhém ostrůvku Sea Lion, který je nejjihuňším místem Falkland, jsme se po čtyři dny věnovali především fotografování v koloniích tučňáka skalního a kormorána císařského, jež společně obývají skalní útes nad oceánem. Handicapem tohoto místa byl ovšem neuvěřitelně silný vítr. Jiným zajímavým setkáním byl rypouš sloní. Mořské sádlo o hmotnosti čtyř tun se rozvalovalo v menších koloniích na několika izolovaných místech na pobřeží. Po prvním velmi opatrném poznávání dlouhým teleobjektivem jsme se dostali i mnohem blíž. Z vlastní zkušenosti můžu říci, že rvačky a troubení těchto obrovských zvířat vzbuzovalo respekt a fotografování jejich otevřené tlamy ze vzdálenosti jednoho metru patřilo k tomu nejnebezpečnějšímu, co jsem při fotografování zatím zažil. U fotografování největších samců jsem pak raději udržoval vzdálenost aspoň čtyři metry. Dalším přitažlivým místem byla malá kolonie buňňáka obrovského v písku nedaleko moře. Jednalo se ovšem o neuvěřitelně plachý druh, jak zahlédlí člověka, celá kolonie se zvedla a v písku zůstala pouze mláďata, proto jsme nepozorovanému přibližování a fotografování museli věnovat několik hodin.

Dalším pečlivě vytypovaným místem pro poznávání antarktického života byl ostrov Saunders, kde jsme čtyři dny strávili v boudě ne o moc větší než kadibudka bez možnosti sehnat jídlo nebo se umýt. Nakonec jsme ale děkovali aspoň za to, počasí na Saundersu bylo totiž nejhorší z celé akce. Ale nelitovali jsme, místo pod naším azylem, výstižně pojmenované The Neck (angl. šíje), bylo přecpáno ptačím životem. Kromě rozlehlých kolonií tučňáků oslích a skalních tady žil především albatros černobrvý. Tento impozantní pták zde hnízdí v několika menších koloniích, vzdálených od sebe 100–300 metrů, přičemž v každé kolonii bylo okolo 20–40 ptáků. Albatrosi se v tomto období právě starali o mláďata, a protože jsem s nimi strávil poměrně dost času, viděl jsem jak rituál námluv, tak i samotné páření na skalním útesu, ale i třeba krmení huňatých šedivých mláďat.

Posledním místem, kde jsme strávili alespoň čtyři dny, byl ostrov Carcass. Tady jsme byli hosty Roba a Margaret, kterým ostrov už dlouhá léta patří a jsou se dvěma zaměstnanci jeho jedinými obyvateli. Ostrov lákal především členitostí svého pobřeží a informacemi o bohatém ptačím životě u oceánu. Většinu času jsme věnovali fotografování dvou druhů ústřičníků, několika druhů hus, kvakoše nočního, kolonie racka jižního a dalších ptáků včetně dvou druhů tučňáků. Jen rybáka jihoamerického se nám nepodařilo při hnízdění najít, a to jsme vytypovaná místa prošmejdlí opravdu důkladně. Ušet-

řený čas jsme proto věnovali rypoušovi slonímu a lachtanovi hřivnatému.

Nejbližším „fotomístem“ naší základně v městečku Stanley pak byla víc než jedenáct kilometrů vzdálená zátoka Gypsy Cove. Informaci o tom, že se jedná o „short walk“ bych předal dál pouze svému největšímu nepříteli. Jestli jsem na Falklandech někde opravdu strádal, bylo to při první „vycházce“ na Gypsy Cove. Kvůli pozření něčeho nesprávného jsem trpěl v desetiminutových intervalech silnými křečemi v břiše, kvůli nezvykle silnému (a na Falklandech ojedinělému) slunci jsem se spálil a snad měl i úpal. Vodu jsme neměli. I přes výše popsaná příkoří pro mě ale Gypsy Cove navždy zůstane místem, kde jsem se ve volné přírodě poprvé setkal s tučňákem. V zátoce je totiž několik zemních hnízd tučňáka magellanského. Lokalita má pouze jeden, ovšem dost zásadní handicap. Na ostrovech je stále víc než sto nevyčištěných minových polí z války o Falklandské ostrovy v roce 1982 a jedno z nich je právě v Gypsy Cove. I přesto jsme se tam poslední den před odletem vrátili. Na skalním útesu jsme fotografovali menší kolonii kormorána skalního a nad hladinu vyskakující delfíny.

Endemická sova

Které zvíře nám ze všech, jež jsme viděli, nejvíc utkvělo v paměti? To se dá jen těžko odpovědět. Jednoznačně nejkratší bylo setkání s endemickým poddruhem kalouse pustovky (*Asio flammeus sanfordi*), přesto se mi zážitek právě z tohoto setkání vryl do paměti hodně hluboko. Když jsme se jednou už skoro za šera vraceli na ostrově Sea Lion od kolonií tučňáků, těsně před námi se z vyjetých kolejí od landroverů zvedla překrásná sova. Nevím, jestli jsme byli víc vyděšení my, nebo ona. Její strach ale překonala zvědavost a místo okamžitého odlétnutí se začala v prudkém větru (jiný na Falklandách není) vznášet pouze dva až tři metry nad našimi hlavami. Ve večerním šeru to byl úchvatný pohled. Po dlouhých 15 vteřinách odlétna a posadila se do nízkých drnů asi 50 metrů od nás. Věděli jsme, že sovy jsou na Falklandách za exoty, věděli jsme, že použitelné fotografie tohoto endemického kalouse neexistují, pouze před deseti lety vznikla náhodou jedna rozmazaná fotografie. Vzrušení nám vhánělo adrenalin do žil – hlavně abychom ji nevyplašili. Vznikly první fotografie, dokument by tedy už byl, smrákalo se ale nějak rychle. Během pěti minut se opakovalo stále totéž: sova odlétla po přiblížení na 25 metrů, až se nakonec zvedla a zmizela za obzorem. Hned jsme s Bohdanem srovnávali, „kdo má ptáka většího“, načež jsme vynesli ortel, že by mohl být lepší u obou. To jsme ještě netušili, že o dva kilometry dál potkáme dalšího kalouse, kterého vyplašíme naprosto stejně – jsou v rašeliníšti opravdu dokonale maskovaní. Jenomže to už byla tma taková, že jsme po focení nemohli najít ani odložené batohy, ani cestu k bydlení. Ani to ale nebylo všechno. Poslední den na ostrově si nás sova našla znova. Do úplného západu slunce zbývaly skoro dvě hodiny, sova zase několikrát provokativně odlétla, ale nakonec nás pustila až na osm metrů.

Endemický poddruh kalouse postuvky žije pouze na Falklandských ostrovech, a to v počtu jen okolo 100 párů. Setkali jsme se s ním pouze na ostrově Sea Lion. Docela by mě zajímalo, jestli se při těch třech setkáních jednalo vždy pouze o jednoho jedince, nebo jsme měli štěstí na víc. Teď už je to ale jedno. Zůstala mi překrásná vzpomínka na to, jak se sova dlouho neslyšně vznášá nad námi a zkoumá, kdo jí to tam běhá… ☒

Autor je profesí geolog. Zároveň je jedním z nejlepších českých fotografiů zvířat ve volné přírodě. Rozsáhlou fotogalerii z cesty na Falklandy najdete na jeho stránkách www.naturephoto.cz

Miliardy na zelené bydlení

Martin Mach Ondřej / zelena.domacnost@ekolist.cz

Pokud jste si chtěli zateplit dům, přejít z topení uhlím či elektřinou na šetrnější způsob topení nebo postavit pasivní dům, museli jste sáhnout do vlastní kapsy. Doteď. Od 22. dubna už má totiž každý možnost získat dotaci ze Státního fondu životního prostředí (SFŽP). Není se třeba bát, že se na někoho nedostane, dotace jsou nárokové a ve fondu je na letošní rok připraveno 10 miliard korun. Ve výhledu čtyř let se počítá s 25 miliardami.

Dotace se dají rozdělit do tří okruhů. První z nich se týká úspor energií za vytápění. Dotaci je možné získat buď na komplexní zateplení rodinného či bytového domu, nebo jen na dílčí zateplení. V případě dílčího zateplení je potřeba realizovat tři z těchto pěti opatření: zateplení vnějších stěn, zateplení střechy nebo nejvyššího stropu, zateplení podlahy nebo stropu nevytápěného sklepa, výměna oken a vnějších dveří nebo instalace systému nucené výměny vzduchu s rekuperací tepla. Pro získání dotace není potřeba provádět energetický audit, bude se vycházet ze stavu před zateplením a z projektové dokumentace. Druhou oblastí jsou dotace na výstavbu domů v pasivním standardu, tedy domů, které mají spotřebu tepla menší než 15 kWh/m² u bytových domů a 20 kWh/m² u rodinných domů. Výše dotace u rodinných domů může být až 220 tisíc Kč, u bytového domu 140 tisíc Kč. Tuto dotaci dostanou první uživatelé, nikoliv developerské společnosti.

A do třetice je možné získat dotaci na náhradu neekologického vytápění za ekologické. Neekologickým se chápe vytápění na uhlí, lehké topné oleje nebo vytápění elektřinou, ekologickým se chápe nízkoe emisní vytápění na biomasu, přičemž zvýhodněny jsou automatické zdroje na pelety a ruční kotle na dřevo s akumulací nádrží. Na zvýhodněné kotle pro rodinné domy lze získat dotaci až 80 %, maximálně ale 80 tisíc Kč. Za kotel bez akumulací nádrže lze získat 50 %, maximálně ale 50 tisíc Kč, na tepelné čerpadlo vzduch–voda 30 %, maximálně 50 tisíc Kč. Pro bytový dům je možné získat dotaci na kotel na biomasu 50 %, ale maximálně 25 tisíc Kč/bytová jednotka.

Pořídít si lze i solární termické panely na ohřev vody. Dotace je u rodinných domů 50 % s tím, že pokud je systém použit jen pro ohřev užitkové vody, je strop 55 tisíc Kč, pokud bude sloužit i pro vytápění, je strop 80 tisíc Kč. U bytových domů je dotace taky 50 %, strop je pro ohřev užitkové vody 25 tisíc Kč/byt, u vytápění 35 tisíc Kč/byt. A když se rozhodnete některá tato opatření zkombinovat – typicky zateplit dům a vyměnit kotel – máte nárok ještě na bonus 20 tisíc Kč. Žádost o dotaci lze podat před zahájením samotné realizace. SFŽP do dvou měsíců od podání žadateli vystaví právně závazné potvrzení o rozhodnutí o podpoře. Výše dotace bude pro žadatele po určitou dobu rezervována. Po doložení realizace projektu bude dotace vyplacena. O dotaci je ale možné požádat i po ukončení projektu. Ministerstvo životního prostředí odhaduje, že náklady na zpracování projektu budou cca 1–3 % celkových nákladů.

O detailech dotací se lze informovat na několika místech. Například na bezplatné zelené lince 800 260 500, v krajských kancelářích Státního fondu životního prostředí nebo na webu Zelená úsporám. Ministerstvo životního prostředí rovněž vybralo bankovní domy Česká spořitelna, ČSOB, Komerční banka, UniCredit Bank a LBBW, aby se zapojily do poradenské kampaně. Zároveň budou poskytovat překlenovací úvěry na projekty.

Dotace z fondu není možné využít pro zateplení panelových domů. Na ty se vztahuje dotační program Panel, který spravuje ministerstvo pro místní rozvoj. Z dotačního programu SFŽP je možné pro panelové domy využít dotaci pro výměnu topného systému.

Odkud jsou peníze

Česká republika se jako signatář Kjótského protokolu zavázala snížit své emise CO₂ o 8 % oproti roku 1990. Díky transformaci průmyslu se České republice podařilo „uspořít“ emisí mnohem víc. Celkově nám „zbylo“ kreditů na 150 milionů tun CO₂. Česká republika nabízí kredity na 100 milionů tun jiným zemím, které své závazky naplnit nedokážou. Kredity na 50 milionů tun emisí si nechá jako zálohu. Aktuálně se podařilo část kreditů prodat Japonsku – to je oněch deset miliard, které jsou nyní k dispozici ve Státním fondu životního prostředí. Podle ministra životního prostředí Martina Bursíka není současný dotační program SFŽP žádné rozdávání peněz lidem. „Tyto dotace pomohou v celé řadě věcí. Lidé ušetří na energiích, sníží se spotřeba fosilních paliv, klesne lokální znečištění ovzduší, ale taky dojde k podpoře cca 30 tisíc pracovních míst regionálních nebo lokálních firem, je to tedy investice v boji proti ekonomické krizi,“ tvrdí Martin Bursík. Podle něj dotace nepřímopodporí i české výrobce kotlů. Dopady budou ale i v ochraně životního prostředí. „Propočteli jsme, že domácnosti ročně uspoří tři miliardy Kč za vytápění. Zároveň se sníží emise CO₂ o víc než milion tun. To odpovídá nespálení cca jednoho milionu tun uhlí.“ ☒

Další informace:
<http://www.zelenausporam.cz>

Biorestaurace – začínají i končí

Martin Mach Ondřej/zelena.domacnost@ekolist.cz

Letos zanikl pražský řetězec restaurací Bio Cafes. Minulostí je taky restaurace Albio. Na druhé straně v Praze už léta působí restaurace Country Life a letos dvě brněnské restaurace Rebio získaly jako vůbec první restaurace v České republice certifikát biorestaurace. Biomenu nabízí i luxusní restaurace Zlatá Praha v hotelu InterContinental. Něco končí, něco začíná.

Budoucnost se zdála být růžová – Jan a Hanka Zemanovi v roce 2003, kdy zakládali Albio.
foto: Martin Mach Ondřej/Ekolist

Když v roce 2003 manželé Jan a Hana Zemanovi otvírali spolu se sítí biobchodů i biorestauraci Albio, zdálo se, že mají vše dobře promyšleno. Hana Zemanová měla zkušenosti z oblasti biopotravin a Jan Zeman coby ekonom připravil financování podnikatelského záměru. Jejich cílem bylo vybudovat klasickou lepší restauraci s obsluhou a s nabídkou biojidel. Nicméně v roce 2005 celou společnost Albio prodali a nyní se věnují jen své biopekárně Zemanka. Biorestaurace i s bioobchody pak ještě několikrát změnila majitele, nakonec ale leckterým dodavatelům zboží zbylo pár neproplacených faktur. „Tehdy jsme restauraci zakládali s velkým nadšením. Dnes to vidím jinak,“ říká s odstupem několika let Jan Zeman. „Chtěli jsme něco jiného, než je třeba Country Life, který je zaměřen na obědy a má pultový výdej jídla,“ vysvětluje Zeman. Podle jeho názoru má ale právě koncept Country Lifu větší šanci na úspěch. A kromě samoobslužných jídelen může být úspěšná ještě luxusní restaurace s biomenu. „Zjistili jsme, že čeští zákazníci nevědí, co v biorestauraci hledat. Přes obědy jsme sice měli plno, ale večer u nás bylo jen pár cizinců. A to na udržení restaurace s obsluhou nestačí,“ říká Jan Zeman. Problém byl prý rovněž s cenou. „Lidé mají představu, že když je jídlo vegetariánské, bez masa, že bude levné. Ono to tak ale není.“ Neslavně skončil i pražský řetězec restaurací rychlého občerstvení Bio Cafes,

který vznikl v roce 2005. Původní plány, totiž do pěti let otevřít dvě stovky provozoven v různých zemích, se francouzskému podnikateli Silvanu Pedrettimu naplnit nepodařilo. Z vysněné expanze zůstalo v Praze na konci března šest zavřených bufetů. Podle Toma Václavíka z agentury GreenMarketing, jenž se dlouhodobě věnuje propagaci a poradenství v oboru biopotravin, měl pád Albia a Bio Cafes některé společné rysy. „Byly to příliš ambiciózní, silně zainvestované projekty, které však nenašly dostatek zákazníků, aby generovaly nutný oběh peněz,“ říká Tom Václavík. Podle něho však jejich krach v žádném případě neznamená, že maloobchodní prodej biopotravin nemá v Praze šanci. „Určitě má, ovšem je nutné jej budovat postupně, po malých krocích, s nárůstem zákazníků. A hlavně: je nutné najít koncept, který zaujme širokou škálu zákazníků, ne jen přesvědčené spotřebitele biovýrobků,“ míní Tom Václavík.

Bio, to je luxus

Jan Zeman zmínil, že pro biopotraviny jsou vhodné samoobslužné restaurace. V Praze je taková nejznámější restaurace Country Life, v Brně jsou jeho obdobou restaurace Rebio. První Rebio vzniklo v roce 2004 v ulici Orlí. Zájem o podnik vedl k otevření druhé restaurace v brněnském Velkém Špalíčku. V březnu letošního roku pak tyto restaurace jako první v České republice

získaly certifikát bio od kontrolní společnosti KEZ. Certifikace zaručuje zákazníkům restaurací Rebio ekologický původ konkrétních surovin v daných pokrmech. Restaurace používá biosuroviny nejen v zeleninových a ovocných salátech, ale taky v hlavních jídlech nebo v nápojích. „Biospeciality najdou zákazníci restaurací Rebio mezi nejširší nabídkou vegetariánských jídel v České republice. Celkem máme v nabídce přes 40 druhů salátů z čerstvé a sezonní zeleniny, 50 druhů originálních polévek, víc než 100 druhů teplých jídel a kolem 50 druhů dezertů,“ říká šéfkuchař Rebí Vlastimil Kelbl. Při bližším pohledu je ovšem přístup Rebí shodný s představami manželů Zemanových v roce 2003. Zaměření na zdravou výživu, ideálně z produkce biozemědělství, otevřenost pro maminky s dětmi, prostory laděné podle feng-šuej a snaha o ekologicky šetrný provoz. Liší se jen forma. Myšlenku Jana Zemana, že bio by mohlo mít šanci i v restauracích luxusních, potvrzuje restaurace Zlatá Praha, která sídlí v pražském hotelu InterContinental. Podle zdejšího šéfkuchaře Jana Horkého jsou pro dobrou kuchyni důležité kvalitní suroviny. Odborníci na zdravou výživu také doporučují připravovat pokrmy z produktů sezonních a místních. S jejich dodáním mají však české restauranty dlouhodobě problémy. Zlatá Praha se to ale pokouší prolomit a oslovila vybrané české ekofarmy s poptávkou po sezonních potravinách,

aby bylo možné připravit luxusní pětichodové biomenu. Pečená svíčková a konfitovaná klíčka z biohovězího tady vyjde bratru na sedm set korun.

Do školek i nemocnic

Biooběd ale nemusí být nutně spojený s návštěvou biorestaurace nebo luxusního hotelu. Biopotraviny se dostávají na jídelníček domovů důchodců, škol a školek. Někde jde jen o ukázkovou akci, například základní škola v pražské Jeremenkově ulici v prosinci připravila ve školní jídelně týden biopotravin. V pražské bioškolce Festina jde ale o realitu všedního dne. Kromě environmentálně zaměřeného programu tady dětem pravidelně nabízejí stravování v kvalitě bio. V den psaní tohoto článku si děti k obědu mohly dát hovězí masíčko se zeleninovou smetanovou omáčkou a domácím knedlíčkem. Všechny ingredience – hovězí maso, cibule, mrkev, celer, palmový tuk, kravské mléko a zeleninový bujón – jsou v kvalitě bio. Školka nabízí i bio vegetariánskou stravu. Dlužno dodat, že Festina není pro normální smrtelníky. Za oběd a dvě svačiny pro svou ratolest tu totiž řádně zaplatíte. K víc než desetitisícovému měsíčnímu školkovnému příplatku měsíčně ještě šestnáct set korun za biostravu.

Biopotraviny se dostávají i do závodních jídelen či restaurací ve velkoprodejnách. Podle informací agentury GreenMarketing čtvrtina podnikových

restaurací v Německu zavedla zvláštní biomenu. Mezi podniky, které svým zaměstnancům takto vycházejí vstříc, patří například ve Spojených státech Ebay, Yahoo, Oracle, v Německu Esprit, Ikea, WestLB a mnoho dalších. Jak dál uvádí GreenMarketing, z německých průzkumů vyplývá, že 57 % nemocničních klinik a 52 % domovů důchodců už vaří z bioproduktů. V Rakousku tvoří biopotraviny 50 % potravin a nápojů v mateřských školkách, 30 % v nemocnicích a 17 % v domech s pečovatelskou službou. Celkový podíl biopotravin ve veřejném stravování ve Vídni je 30 %. Švédská vláda si dala za cíl, aby do roku 2010 pocházelo 25 % surovin pro přípravu jídel ve veřejných institucích z ekologického zemědělství.

Rovněž švédská společnost Ikea se do biopotravin pustila. V sousedním Německu má celkem 34 obchodů, kde si kromě zakoupení nábytku můžete dopřát taky biooběd v restauraci s cer-

Brněnské Rebio – právě samoobslužný prodej se zdá být receptem na bioúspěch.
foto: Rebio

tifikátem bio. V České republice má Ikea celkem čtyři obchody s nábytkem, žádná jejich restaurace však není certifikovaná jako biorestaurace. Přesto si tady můžete biojídlo dát. V pravidelném menu jsou zařazeny biotěstoviny s bio vegetariánskou rajčatovou omáčkou. A v prostorách za kasou lze v tzv. švédském obchůdku zakoupit další biopotraviny. Ikea s certifikací českých restaurací ale nepočítá. ☒

vyšlo, vychází, vyjde

Herbář na celý rok

Jan Stejskal / jan.stejskal@ekolist.cz

Botanik Václav Větvička vydal v loňském roce další knihu svých rozhlasových promluv. Tentokrát se v ní soustředí výhradně na rostliny. Sice v ní průhlednými fóry nadbíhá čtenářům stejně jako v jiných svých knížkách, hlavní náplní jeho vyprávění ale zůstávají nadmíru zajímavé postřehy o životě rostlin a o jejich vnímání lidmi. Je to půvabná knížka.

Devětsil, podběl, sasanka. Tři krásné jarní kytky. A která z nich jaro ohlašuje? „Opravdové jaro ohlašují první rozkvetlé podběly,“ říká Václav Větvička. foto: Jan Stejskal/ Ekolist

Václav Větvička je jméno natolik známé, že ho snad ani není třeba představovat. Tři desítky let působil v Botanickém ústavu ČSAV v Průhonicích, pak se stal na dlouhé roky ředitelem Botanické zahrady UK v Praze. U širší veřejnosti si získal popularitu především díky vystoupením v televizi a v rozhlase, kde už víc než deset let pravidelně vystupuje v pořadu Dobré jitro na stanici Český rozhlas 2 - Praha. Z těchto promluv v roce 2003 sestavil knížku *Moje květinová dobrá jitra*.

V článku o knize Václava Větvičky si můžu dovolit být trochu osobní, však on svoje příspěvky taky často prokládá

vlastními vzpomínkami nebo postřehy. Když jsem tedy před lety květinová jitra četl, zůstal jsem na rozhraní – sice se mi něčím líbila (láskou k zemi, k rostlinám a k jazyku), něčím mě ale taky odrazovala (místy přílišnou povrchností) a chuť pořídit si další knihu Větvičkových rozhlasových povídaní (vydal jich hned několik, jeden výbor dokonce i na CD) ve mně nevzbudila. Až přišel vloni vydaný *Herbář pod polštář*. Možná díky tomu, že se soustředí na jedno téma (ale možná taky kvůli tomu, že se v botanice prakticky nevyznám), mi knížka připadá plná opravdu zajímavých informací, souvislostí a náhledů.

Hrátky s češtinou

Knihy je vlastně souborem drobných portrétů všelijakých okrasných i léčivých kytek, různých obilnin, ale i třeba jehličnatých nebo ovocných stromů. Článek o každé rostlině zabírá přibližně necelou stránku textu, slova jsou navíc doplněna asi šedesáti kresbami Anny Skoumalové-Hadačové. Na přebalu knihy jsou tyto kresby označeny jako něžné a ony tak opravdu působí – však to na nich taky nejvíc sluší právě něžným květinám, jako jsou sněženky nebo sasanky.

Obsahem vlastního článku většinou bývá přibližný popis rostliny, ovšem ne-

představujte si nějaké encyklopedické heslo – popis se z textu pokaždé vyloupne jaksi mimochodem, podán je srozumitelně, a když už místy autor koketuje s botanickou hantýrkou, většinou ji neváhá ještě dovysvětlit (například že úbor je druh květenství). Čtenář se většinou taky dozví, kde a kdy rostlina typicky roste, zda je naše původní, případně jak se k nám dostala a nemalé úsilí Václav Větvička věnuje i vysvětlení, jak vlastně přišla ke svému českému jménu. Právě tohle dohledávání často odhaluje zajímavé souvislosti a roztomilé zákruty, které vedly k dnes používaným výrazům. Však si ho taky Václav Větvička užívá a nezdídky si při něm s češtinou pohrává. Třeba takový bolševník, jenž svým jménem tak nápadně připomíná bolševiky. Jeho jméno se k nám dostalo taky z Ruska, on sám ovšem nikoli z domovského Kavkazu, ale oklikou přes parky v Ženevě a v Německu. A jak to bylo s tím jménem? V Rusku se užívá jako přísada do boršče, a tak se mu říká borščevník. Když v 19. století bratři Preslové hledali vhodná jména pro české rostliny, převzali právě ruský název, jen písmenko *r* vyměnili za *l*. A bolševník byl na světě.

Podobných příběhů je Větvičkova knížka plná, takže se dá číst vícero způsobů – třeba pěkně najednou, vyprávění za vyprávěním, jak jsou postupně řazena od jara do zimy. Anebo pomaleji, jen se tak čas od času podívat, jaké rostliny odpovídají právě probíhajícímu ročnímu období, a trochu se o nich poučit. Anebo si prostě kdykoli nalistovat rejstřík a najít si právě tu květinu, jež nás zrovna zajímá. Za rejstřík se ostatně sluší autorům a vydavateli poděkovat – kniha *Moje květinová dobrá jitra* tuhle pomůcku postrádá a hledání v ní je pak dost zdoluhavé.

Jak to bylo s rybízem?

Václav Větvička je autor oblíbený, rád ho má skoro každý, ostatně i v knize *Herbář pod polštář* se jeví jako člověk veskrze milý a vstřícný. Přiznám se však, že mi jeho styl občas připadá příliš nadbíhající čtenářům, „lidovost“ z něho někdy až přetéká přes okraj. Ne že by mi vadila srozumitelnost textu nebo jisté ohledy na čtenáře, to vůbec ne, jen mám pocit, že jim jde Václav Větvička naproti až příliš, drbe je za ouškem a laská po hřbetě tak okatými fóry, že čtenář musí být hodně vděčným pejskem, aby mu to ve čtení nepřekáželo. No, nakonec mu to ale stejně vždycky odpustím, když se o kytkách dozvím něco zajímavého. A to se mi u této knihy stávalo prakticky v každém portrétu. Jistě, jsem botanický neználek, takže mě v této věci poučit není zas tak složi-

té, tady ale zase vidím Větvičkův vstřícný styl jako přínosný – botanické osvěty se čtenáři dostává běžným jazykem, dokonce se ani nemusí předem pouštět do studia složitého názvosloví, aby autorovi porozuměl.

Tak se mi líbil třeba hned začátek knížky, právě ty obyčejné jarní květiny mi každý rok přinášejí velkou radost. Takhle popsal Větvička květy sněženek: „Je v nich jakoby zachycena roční doba, v níž si zima podává ruku s jarem, ale ještě se o moc přetahují. Květy sněženek jsou dvakrát trojčetné, šestičetné, nejsou rozlišené na korunu a kalich jako třeba u růží. Tři okvětní lístky vnějšího kruhu jsou celé bílé a jsou jakoby symbolem odcházející zimy. Tři vnitřní okvětní lístky mají u špičky malou zeleňavou skvrnu – příslib blížícího se jara.“ Nádhera. O kousek dál se zase dozvíme, že kromě bledule jarní u nás roste i její letní sestřička a že i samotní botanici říkali kdysi podbělu devětsil a devětsilu podběl a pak zase naopak. Vůbec jsem netušil, že vlnící se sasanky rostou každý rok o kousek jinde, a stejně mi ušlo, že Rokytnice je jméno odvozené od starého názvu vrby, rokyty. Když jsem se pak dočetl, proč voní seno z louky, začal jsem se nedočkavě těšit na léto, což ještě zesílilo, když jsem se dostal k rybízu – ovocnou dřevinu z něj prý udělali až někdy v 15. století obyvatelé přímořských zemí Baltu a Severního moře. Můj milovaný černý rybíz byl prý dokonce až do konce 18. století považován pouze za léčivou rostlinu a jako kulturní ovocnou bobulovinu jsme ho začali pojídat až v 19. století. Je to vůbec možné? Zapátral jsem tedy jinde a v knize *Jedlé rostliny z přírody* od Dagmary Lánské našel, že se v kulturách pro plody začal pěstovat od konce 17. století ve Francii. Naproti tomu Václav Větvička tvrdí, že tato kultura přišla z Ruska. No, jak to bylo doopravdy, rozsoudit neumím, v každém případě k pěstování černého rybízu došlo docela nedávno. Podobně jako cestu rybízu ale zaujmou i příběhy dalších rostlin a možná že právě tahle schopnost probouzet o ně v lidech zájem je největší umění Václava Větvičky. *Herbář pod polštář* je pěkná knížka a já se už teď těším, jak si v červenci na kapitolu o rybízu vzpomenu. Jak mohla lidem ta lahodná chuť unikat tak dlouho? ☒

Větvička, Václav: Herbář pod polštář. Jan Vašut, Praha 2008, 282 stran, cena neuvedena.

vyšlo, vychází, vyjde

Nedávno vyšlo

Häckel, Hans: **Atlas oblaků.** Praha, Academia 2008, 192 s., 266 Kč.

Jemelka, Petr: **Bioetika.** Brno, Masarykova univerzita 2008, 68 s., 75 Kč.

Pasivní domy 2008. Brno, Centrum pasivního domu 2008, 388 s., 350 Kč.

Jančářová, Ilona: **Staré ekologické zátěže v kontextu americké, evropské a mezinárodní právnické úpravy.** Brno, Masarykova univerzita 2008, 191 s., 100 Kč.

Sinha, Indra: **Zvířetovi lidé.** Praha, Mladá fronta 2008, 300 s., 269 Kč.

Štýs, Stanislav; Větvička, Václav: **Most v zeleném.** Hněvín, Hněvín 2008, 256 s., 490 Kč.

Stejskal, Vojtěch; Vícha, Ondřej: **Zákon o předcházení ekologické újmě a o její nápravě.** Praha, Leges 2008, 320 s., 450 Kč.

Rubin, Ken: **Sopky a zemětřesení.** Praha, Slovart 2008, 64 s., 224 Kč.

Kolektiv: **Zlatý fond her I.** Praha, Portál 2008, 160 s., 188 Kč.

De Becker, Genevieve, překl. Macháček, V.: **Velká encyklopedie Země.** Praha, Fragment 2008, 304 s., 259 Kč.

Machala, Karel: **Kvašená zelenina pro zdraví a vitalitu – Léčivé účinky, recepty, historie.** Olomouc, Anag 2008, 160 s., 249 Kč.

Suchl, Jan: **Malé šumavské ticho.** Praha, Erika 2008, 162 s., 285 Kč.

Petráš, Dušan a kolektiv: **Nízkoteplotní vytápění a obnovitelné zdroje energie.** Praha, Jaga Media 2008, 216 s., 369 Kč.

Johnsonová, Jinny: **Jak číst stopy zvířat.** Praha, Mladá fronta 2008, 144 s., 404 Kč.

Hrušková, Marie; Holečková, Marie: **Za památnými stromy Vysočiny.** Beroun, Marie Holečková 2008, 143 s., 219 Kč.

Šmajš, Josef: **Filosofie – Obrat k Zemi. Evolučně ontologická reflexe přírody, kultury, techniky a lidského poznání.** Praha, Academia 2008, 432 s., 266 Kč.

Horáčková, Jana: **Úděl amazonských stromů.** Obrazové putování peruánským pralesem. Vladimír Chrenovský - AZYL Publishing 2008, 168 s., 719 Kč.

Audy, Marek: **Brány do ztraceného světa.** Unikátní objevy na stolových horách Venezuely. Brno, Jota 2008, 180 s., 525 Kč.

kalendář akcí

Pokud chcete, abychom v této rubrice zveřejnili zprávu o Vaší akci, zašlete o ní stručně a jasně formulované informace nejpozději do 15. dne předchozího měsíce na adresu: Ekolist – kalendář akcí, Malířská 6, 170 00 Praha 7, tel.: 233 381 546, fax: 233 382 252, e-mail: kalendar@ekolist.cz. Neručíme za správnost uvedených informací – doporučujeme si je ověřit u organizátorů. Úplnější verzi tohoto kalendáře najdete na stránkách Ekolistu.cz: www.ekolist.cz/kalendar.stm.

inzerát

Švédský systém Imse Vimse je alternativou papírovým plenám v biokvalitě. Nakupujte na www.dulinka.shop4you.cz

Tábory a výlety

14. května 2009 (čtvrtek) 13.00 – **16. května 2009** (sobota) se koná exkurze k revitalizovaným tokům. Cena: 30 euro nebo 810 Kč. Místo konání: Praha, střední a jižní Čechy. **Informace:** Arnika, <http://priroda.arnika.org>, Jana Vitnerová, e-mail: jana.vitnerova@arnika.org, tel.: 775 315 818.

14. května 2009 (čtvrtek) – **17. května 2009** (neděle) se koná výlet Slovenský kras 2009. Odjezd ve 14.30 z Jihlavy, cena: 3000 Kč dospělý, 2600 Kč dítě do 12 let. Místo konání: Penzion Jozefína, Krásnohorská Dláha Lúka 113. **Informace:** Chaloupky, <http://chaloupky.cz/>, Olga Žáková, e-mail: olga.zakova@chaloupky.cz, tel.: 568 870 434.

16. května 2009 (sobota) 8.00 se koná asi 8 km dlouhá exkurze Koněpruský devon. Sraz účastníků je na Hlavním nádraží v Praze, u pokladny č. 1. Místo konání: Český kras. **Informace:** Společnost pro paleontologii Palaia, <http://palaia.fossils.cz/>, Petr Biedermann, tel.: 728 883 128.

Přednášky a diskuse

11. května 2009 (pondělí) 13.10 – 14.45 se koná přednáška Tomáše Charváta Bolivií horem dolem. Místo konání: Praha 2, PFF UK, Mineralogická posluchárna, 1. patro vpravo, Albertov 6. **Informace:** Ústav hydrogeologie, inženýrské geologie a užité geofyziky, www.natur.cuni.cz/uhigug/web, J. V. Datel,

e-mail: datel@natur.cuni.cz, tel.: 221 951 558.

13. května 2009 (středa) 18.15 – 20.00 se koná diskusní večer na téma Územní plán pro Prahu. Místo konání: Praha 5, nekuřácká kavárna Cirkus, Zubatého 5. **Informace:** Arnika, www.arnika.org, Renata Konupková, e-mail: renata.konupkova@arnika.org, fax: 222 781 471.

19. května 2009 (úterý) 20.00 se koná přednáška s promítáním Antarktida – Experimenty v oblasti přežití. Přednáší polárník a dobrodruh Jaroslav Pavlíček, který pěšky přešel Grónsko a Aljašku. Místo konání: Brno, Lékařská fakulta MU, Komenského nám. 2 – sál pod PC studovnou. **Informace:** ZČ HB Orchis, <http://orchis.brontosaurus.cz>, Josef Hladký, tel.: 608 883 146.

21. května 2009 (čtvrtek) 18.00 se koná beseda s Ivanem Benešem na téma Jak by měla vypadat energetika budoucnosti? Místo konání: České Budějovice, Galerie Měsíc ve dne, Nová ul. 3. **Informace:** Calla - Sdružení pro ochranu prostředí, www.calla.cz, Edvard Sequens, e-mail: calla@calla.cz, tel.: 387 310 166, fax: 387 310 166.

10. června 2009 (středa) 18.00 – 20.00 se koná diskusní večer na téma Letní tábor Bořena. Místo konání: Praha, Arnika, Chlumova 17. **Informace:** Arnika, www.arnika.org, Renata Konupková, e-mail: renata.konupkova@arnika.org, fax: 222 781 471.

Konference a semináře

11. května 2009 (pondělí) – **22. května 2009** (pátek) se koná pod vedením Nory Kasanické a Jakuba Wihana kurz Stavění z balíků slámy. Místo konání: Bražec u Náchoda. **Informace:** Amazonails, www.amazonails.org.uk/kurz.pdf.

12. května 2009 (úterý) – **13. května 2009** (středa) se koná seminář Základy návrhu pasivního domu. Je určen pro architekty, projektanty, energetické auditory, zaměstnance stavebních firem atd. Cena: 4900 Kč. Místo konání: bude upřesněno. **Informace:** Centrum pasivního domu, www.pasivnidomy.cz/, e-mail: info@pasivnidomy.cz, tel.: 511 111 810.

21. května 2009 (čtvrtek) 9.00 – 16.00 se koná konference Rozrůstání měst – řešení, nebo problém? Místo konání: Praha 1. Dům ABF, Václavské náměstí 31. **Informace:** Agora Central Europe, www.suburbanizacnikonference.cz, Vojta Černý,

e-mail: vojtech.cerny@agora-ce.cz, tel.: 608 128 006, fax: 261 210 233.

22. května 2009 (pátek) – **24. května 2009** (neděle) se koná konference Venkovská krajina 2009. Místo konání: Centrum Veronica Hostětín, Hostětín 86. **Informace:** Centrum Veronica Hostětín, <http://hostetin.veronica.cz>, Jana Tesařová, e-mail: jana.tesarova@veronica.cz, tel.: 572 630 670.

4. června 2009 (čtvrtek) – **6. června 2009** (sobota) se koná 13. mezinárodní konference a výstava Životní prostředí a úpravnictví. Místo konání: Ostrava, VŠB-TUO, 17. listopadu 15, Nová Aula - NA2. **Informace:** Odborná skupina životní prostředí pobočky ČSVTS HGF VŠB - TU v Ostravě, <http://homen.vsb.cz/hgf/546/index.html>, Peter Fečko, e-mail: peter.fecko@vsb.cz, tel.: 596 993 575, fax: 596 994 041.

Výstavy a veletrhy

13. května 2009 (středa) – **17. května 2009** (neděle) se koná 18. ročník výstavy Hobby 2009. Místo konání: Výstaviště České Budějovice, Husova 523. **Informace:** Výstaviště České Budějovice, www.vcb.cz, e-mail: info@vcb.cz, tel.: 387 714 911, fax: 387 714 263.

22. května 2009 (pátek) – **24. května 2009** (neděle) se koná mezinárodní veletrh zdravého života, ekologie a zdravého životního stylu Biostyl 2009. Místo konání: Praha 7, Výstaviště Praha - Holešovice Průmyslový palác, Areál Výstaviště 67. **Informace:** Incheba, www.biostyl.cz, Ctirad Hemelík, e-mail: c.hemelik@incheba.cz, tel.: 267 100 555, fax: 220 103 492.

26. května 2009 (úterý) – **28. května 2009** (čtvrtek) se koná veletrh WATENVI Brno 2009, jehož součástí je mimo jiné mezinárodní veletrh technologií pro tvorbu a ochranu životního prostředí Envibrno. Místo konání: Veletrhy Brno, Výstaviště 1. **Informace:** BVV Veletrhy Brno, www.bvv.cz, e-mail: vodka@bvv.cz, tel.: 541 152 888, fax: 541 152 889.

Do 30. května 2009 (sobota) se koná výstava fotografií Krajina ve městě. Místo konání: Horka nad Moravou, Nízkoenergetický dům Sluňákov, Skrzeňská 669/70. **Informace:** Sluňákov, www.slunakov.cz, e-mail: info@slunakov.cz, tel.: 585 378 345.

Do 31. května 2009 (neděle) se koná výstava fotografií Zdeňka Patzeltla Českosaské Švýcarsko – Krajina tajemství. Místo konání: Český Krumlov, Fotogalerie v Městském divadle. **Informace:** Fotoklub Český Krumlov, www.fotoklubck.cz.

28. června 2009 (neděle) se koná výstava Desing Against Fur – Designem proti kožušinám. Místo konání: Plzeň, Kavárna Inkognito, Husova 24. **Informace:** Svoboda Zvířat, <http://svobodazvirat.cz>, Lucie Moravcová (Slabá), e-mail: lucie.moravcova@svobodazvirat.cz, tel.: 736 766 188.

Do 30. června 2009 (úterý) se koná výstava fotografií ze soutěže Ekologie v objektivu. Místo konání: Podblanické ekocentrum ČSOP Vlašim, přednáškový sál v přízemí, Pláteníkova 264. **Informace:** ČSOP Vlašim, www.csopvlasim.cz, Jan Urban, e-mail: jan.urban@csop.cz.

Ostatní

16. května 2009 (sobota) 13.00 – 19.00 se koná Zelený den 2009. Povídání o různých podobách ekologicky šetrné domácnosti, Praha 4 představí projekt rekonstrukce parku a projekt Čistá Praha 4. Místo konání: Praha 4, Central park Pankrác na Kavčích horách. **Informace:** Agora Central Europe, www.agora-ce.cz, Vojta Černý, e-mail: vojtech.cerny@agora-ce.cz, tel.: 608 128 006, fax: 261 210 233.

21. května 2009 (čtvrtek) 18.00 se koná Pravidelná pražská cyklojízda. Místo konání: Náměstí Jiřího z Poděbrad, Praha. **Informace:** www.cyklojizdy.cz.

Do 29. května 2009 (pátek) je možné zasílat nominace do 8. ročníku celostátní ankety Strom roku. **Informace:** Nadace partnerství, www.nadacepartnerstvi.cz, e-mail: strom.zivota@nap.cz, tel.: 515 903 111, fax: 515 903 110.

3. června 2009 (středa) se koná Ekofestival 2009. Jeho hlavním tématem je Odpovědná spotřeba. Místo konání: Praha 2, náměstí Míru. **Informace:** Zelený kruh, www.zelenykruh.cz, Renata Adamová, e-mail: renata.adamova@zelenykruh.cz, tel.: 222 517 143, fax: 222 518 319.

PROMÍTÁNÍ VE VELKÉM SÁLE KINA ART (vstup volný)

● Pondělí 4. května
Ozvěny Ekofilmu
17:30 Slavnostní zahájení ve foyer kina Art
18:00–19:30 Vítěz Ekofilmu 2008: Zajatci bílého Boha (+ beseda s režisérem)
20:00–22:30 Ve jménu růží
Neopěvovaní hrdinové hory Jade

● Úterý 5. května
Velká výzva pro klima
18:00–19:30 Horko v Česku (+ beseda s režisérkou)
20:00–22:30 Časy se mění, podnebí také (+diskuse k filmu)

Žhavé ekofilmy, ze kterých vás zamrazí 2009

www.hnutiduha.cz/ekobiograf

Pořádají: Nadace Veronica, Hnutí DUHA a Sedmá generace
Partneři: MŽP, Ekofilm, Město Brno, Jihomoravský kraj

● Středa 6. května
Ekonomická krize hryže
18:00–19:30 Základní příjem
20:00–22:30 Kdo je chudý a kdo bohatý, Život na dluh + panelová diskuse: ekonomická krize

EKOBIBLIOGRAF: environmentálně laděná čtení

Knihovna Jiřího Mahena, Koblížná 4

● Pondělí 4. května
17:00 Doc. Mgr. Miroslav Bárta, Dr. – Něco překrásného se končí: kolapsy v přírodě a společnosti (čtenba i promítání)

● Středa 6. května
17:00 Doc. RNDr. Karel Hudec, DrSc. – Záhadné zvíře: o objevování nového přírodovědného druhu v Brně

Literární kavárna Academia, nám. Svobody 13

● Úterý 5. května
17:00 RNDr. Nada Johanisová – Kde peníze jsou služebním, nikoliv pánem

● Čtvrtek 7. května
17:00 Mgr. Ing. Petr Ledvína – Nekup to!: vyzkoušené návody pro ekologickou domácnost

● Pondělí 11. května
17:00 PhDr. Jiří Zemánek – Integrovaná kultura aneb Jak 50 milionů lidí mění svět

DOPROVODNÝ PROGRAM

Club Wash, Stará 23

11. 5., 19:00 Muž, který sázel stromy – Loutková stínohra
Bylo jednou jedno zvířátko – pohybové vystoupení Ondřeje Landy
Koncert

4. 5.–6. 5. Výstava Prima – klima ve foyer kina Art

Ekolist.cz

Internetový server www.ekolist.cz je deník, který přináší nezávislé zpravodajství o životním prostředí a přírodě.

Podpořit dobrou věc již nemůže být jednodušší...

Podpořte činnost Ekolistu.cz zasláním dárcovské SMS na telefonní číslo 87 777 ve tvaru DMS EKOLIST.

... NEBO
Nyní můžete nově přispívat pravidelně každý měsíc po dobu jednoho roku. Stačí odeslat SMS ve tvaru DMS ROK EKOLIST na číslo 87 777 a každý měsíc Vám bude automaticky odečtena částka 30 Kč.

Cena dárcovské SMS je 30 Kč a Ekolist.cz z této částky obdrží 27 Kč. Více informací najdete na www.darcovskasms.cz.

Endemický falklandský kalous pustovka -
Asio flammeus sanfordi
foto: Ondřej Prosický / www.naturephoto.cz

Fotografie k reportáži Za tučňáky na Falklandy na straně 14.

